

תשובה על השאלה הראשונה ומבאר שאין שום חשש של קטפרס במקוה הכנויה על גבי כור השקה

ב"ה יום כ"ה לח' ניסן שני' תשמ"ו.

שלום וכמ"ס לכבוד ידי"ג הנכבד חו"ב וכו' רב דק"ק עפינעי שע"י סעין בצרפת ור"מ דמתיבתא, אור יוסף" בפריו הרה"ג מוה"ר מרדכי עמר שליט"א.

ביר"ד סי' ר"א סעיף ג"ט, הר"ש והרא"ש מפרשים שם פירוש אחר, אבל לא מבואר שהם חולקים על אופן זה שמבאר הר"מ והרע"ב, כשתדקדק בדבריהם תראה דמפרשים שהמשנה איירי שהעוקה היא תחת המקוה ואין בה מ' טאה, וצריך לחברה להמקוה שתהיה כשירה להטביל בה, וע"כ שגב ההשקה הוא בגג של העוקה שהוא רצפת המקוה, ואעפ"כ מהני השקה, ואין בה פסול דקטפרס והוה חיבור מעליא, ולא רק לפסול שאוב, אלא הוה גם חיבור למקוה הסירה שפסול מדאורייתא.

ב) וכן בהא דאמרו בפ"ו דמקואות מ"ו גסטרא שבמקוה והטביל בה את הכלים טהרו מטומאתו אבל טמאים על גב כלי חרס וכו', ופירש הר"ש ח"ל גסטרא שפתותיה למעלה מן המים, ואפ"ה כיון דשבר כלי הוא בטלי מימיה אגב מקוה וכשרים להטביל בה כלים עכ"ל, ובפירוש הרא"ש כתב ח"ל גיטרא וכו', פי' גיטרא וכו', כלי והיא טמאה ושפתה חוץ למים. אלא שיש פגימות בשפתה, כמו כלי חרס שנשבר, שאין מקום השבר שוה, ונכנסין המים לגיטרא דרך אותן הפגימות עכ"ל, מן הרא"ש משמע שהמים שבתוך הגיטרא דין מקוה עליהן מחמת שמתערבין עם מי המקוה דרך הפגימות שבכלי, אבל מן הר"ש משמע דהמים שבגסטרא לא צריכין שום חיבור למקוה, ורק משום דגיטרא הוה שבר כלי, בטלי מימיה אגב מקוה ואפשר להטביל בתוכה, הר"מ פירש שם ח"ל וזאת הגסטרא הוא כלי חרס תעשה לזלח המים כמו שביארנו בכלים, אם תהיה הגסטרא טמאה בתוך המקוה, והיא כבר נתמלאה מים, ממושכה מתחת ותהיה חיצונה נותרת על המים חוצה מן המקוה והטביל כלים בתוכה וכו' עכ"ל, משמע שהר"מ מפרש כהרא"ש שגם בגיטרא צריך השקה למים שבתוכה, אמנם לא פירש בזה כהרא"ש שהמים מתערבים דרך פגימות הגיטרא, אלא פי' שיש נקב בשולים של הגסטרא, ודרך שם מתערבים מי המקוה עם המים שבגסטרא, ומש"ה אפשר להטביל בה כלים, ולפי דברי הרב שרצה לפסול המקוה שלכם, גם בגיטרא היה צריך לפסול, דהא יש כאן השקה ממים שבגסטרא שהם למעלה, להמקוה שהיא מתחת, וצריך שיהי' פסול משום דהוי קטפרס.

76 אחדשה"ט בירידות נאמנה!

מכתבו הגיעני, ועל שאלותיו אענה על כל שאלה במיוחד, ותחילה אענה על שאלתו הראשונה בענין המקוה שבנוה על כור השקה שרצו לפוסלה מחמת דהוה קטפרס, ותלו עצמם באילן גדול, והוא הדברי חיים זצ"ל, ואמרו שהד"ח פסל בכה"ג ומשום דהוה קטפרס.

א) ראשית כל נברר מן המשנה ומן הראשונים אם באופן כזה הוא קטפרס, ואח"כ נברר אם באמת כתב כן הדברי חיים בספרו, בפ"ד דמקואות מ"א אמרינן "כל המעורב למקוה כמקוה וכו', עוקת המערה אין מטבילין בה אלא אם כן היתה נקובה כשופרת הנוה, אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהיא מעמדת את עצמה, אבל אם אינה מעמדת עצמה מטבילין בה כמה שהיא", ובר"מ פירש ח"ל ועוקת המערה, היא החפירה תחת שטח המקוה בקבוב, ולכן יצטרך שיהיה פי זה המחבר כשופרת הנוה, ואז יחשבו המים אשר תוכן עם המים אשר למעלה מהם אשר הם מי המקוה, וכבר ביאר ר' יהודה שזה אמנם הוא אם תהיה מעמדת זאת העוקה מוחזקת מצד שתמנע עצמה מהתחברות במקוה, אמנם אם היה ההבדל בין המקוה והעוקה גשם דק מן העפר עד שאילו טבל בו נפל ונתחברו המים במים, הנה הוא יחשב מכלל המקוה ולא תצטרך התחברות כשופרת הנוה, ודברי ר' יהודה אמת עכ"ל, וכן פירש הר"ב ח"ל לא בא רבי יהודה לחלוק אלא לפרש בזמן שהיא מעמדת את עצמה וכו', ואין הגג המפסיק בינה ובין המערה גופל מאליו, אבל אם אינה מעמדת את עצמה ובשעה שבה לטבול נופל גג העוקה שהיא תחתית המקוה ומתערבים מימי המערה במי העוקה וכו' עכ"ל, וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מהל' מקואות ה"ד, וכן פסק המחבר

ואולי כאן אפשר לדחות ולאמר דאין כוונת הר"מ לאמר דבזה נעשה השקה, ואולי סובר כהר"ש דבכלל לא צריך כאן השקה, וזה שכתב "והיא כבר נתמלאה מים מתחת" כוונתו לאמר מציאות איך שהגסטרא

סו"ט מנשה - תקוואות (ה"ד)

הר"ל ל' מנשה כור

5

גמוכים הרבה, וכל היותן ע"י חיבור בניצוק, ודאי אינו חיבור לכ"ע וכו' עכ"ל, המעיין בדבריו יראה שמחלק בחיבור בין מקוה למקוה שהם רחוקים זה מזה, דאו יש בו הפסול דקטפרס, ומשום שכל חיבורן הוא ע"י קטפרס, אבל כשהמקוה העליונה היא קרובה למקוה התחתונה שרק מחיצה מפסקת ביניהם ויש חיבור דשופרת הנוד ביניהם, אין בזה פסול דקטפרס, וכמו הדוגמא מהתיבה שתלויה בחבלין שמביא, דהוה ממש השאלה של הרע"א, דשם אע"פ שיש הפסק בין המקוה להמים שבתוך התיבה, ורק נקב כשופרת הנוד שהוא בתוך השולים מחברן, שפיר דמי, ומה שכתב "משה" היכי שהמים נוגעים כל העליונים בתחתונים ורק שמפסיק איזה נסרים שאינם כלים, הרי הם ממש אחד ולא צריכי לגוי"א ולא לקטפרס", אין כוונתו לאמר שיש רק כמה נסרים שם, ופרוץ הרבה וכאחד הם, דזה פשוט הוא דהוה מקוה אחת, דהמים מעורבים לגמרי ולא צריך כלל לחיבור, וודאי דכוונתו לאמר שהנסרים לבין התחתונים, ורק נקב כשופרת הנוד הוא דמחברן, והואיל והמים קרובים זה לזה, ורק מחיצה של נסרים מפסיק ביניהם אין בזה שאלה של קטפרס, וכן מפרש בהדיא היכ"פ אח"י וז"ל משא"כ אם רחוקים המה, ורק נתחברו ע"י קטפרס בודאי אינו חיבור עכ"ל, זה שכתב רחוקים, ודאי כוונתו בהא שהיתה שם השאלה, שהמקוה התחתונה היא בעומק, ולמעלה יש עוד מקוה, ורוצים לחבר העליונה אל התחתונה ע"י צינור, ואז הוא דהוה קטפרס.

(ד) כ"ז ביררתי באם היתה המקוה העליונה הכל שאובים, או היתה חסרה מ' סאה, אבל אם המקוה העליונה המים שבה רוב מי גשמים, בזה אין התחלת שאלה, ואפילו כשהמקוה העליונה רחוקה מן התחתונה והחיבור הוא בקטפרס, וגם הדברי חיים מודה בזה, דבתשובה סי' מ"ו חיר"ד כתב וז"ל אך עכ"ז לא יצאנו כל הדיעות בהכשר מקוה כזה, דהנה נהי דהכלי בטלה מתורת כלי, והוה כמחובר לקרקע, מ"מ לפי המנהג שגותנים מים חמים שאובים ממש להתיבה היאך יכול להכשירה, הלא גם אם נימא דהתיבה הוא באר או בור במחובר, אם יש בה מים שאובים פסולה: זע"ב צריך אני לאמר דהשקה להמקוה הכשירה מכשירה, דכן תנינא משיקין הכשירה להפסולה, אך כ"ז למאן דס"ל כולה שאובה מדרבנן, אך לדיון דמחרינן כהתוס' והרא"ש ז"ל ורה"פ דס"ל כולה שאובה דאורייתא, א"כ לא מהני השקה זה, דהנה קיי"ל קטפרס וגוד אחית אינו חיבור, ורק לענין שאובה

נתמלאה מים אע"פ שזה דהוק, דלמה צריך לפרש איך שנתמלאה הגסטרא מים, ואיך שבאו המים לתוכה, ומה איכפת לן בזה, אמנם מן הרמב"ם בפסקיו כן משמע שסובר כהר"ש, דשם כתב וז"ל גיטרא טמאה שהיא בתוך המקוה ושפתה למעלה מן המים והטביל בה הכלים טהרו מטומאתן וכו' עכ"ל, כאן לא כתב כלום איך שהמים שבתוך הגסטרא הוכשרו שיוכלו להטביל בתוכה.

וכן אפשר לדייק מן הרע"א ג"כ שבכה"ג אין בה חשש דקטפרס, דבתשו' סי' מ' כתב וז"ל בהא שנשאל שרוצים לעשות מקוה לטבילת נשים על פני מי הנהר, לעשות תיבה נקובה בשוליה כשופרת הנוד והתיבה צפה על פני המים, ומקודם פוקקים הנקב לשפוך בתוכה המים, וכשירדה לטבול מסירים הפקק, הנה בפשוטו דמי ממש להיא (רפ"ו מ"ה דמקואות) השידה התיבה שבים אין מטבילין בהם, אא"כ היה כשופרת הנוד, ומשמע דאף בנקב מן הצד דהמים שבו כשאובים מ"מ מהני וכמבואר בהרא"ש שם וכו', וא"כ בנ"ד אף אם פוקקים הנקב בשעה שמטיל בו מים חמים כיון דמסירים הפקק בשעת הטבילה ומחובר כשופרת הנוד שרי וכו' עכ"ל, הרע"א איירי כאן שהנקב הוא בשולי התיבה ודרך שם נעשה החיבור למימי הנהר, ומ"מ אמר דשפיר דמי ולא אמר שיש בזה חשש דקטפרס.

(א) ואחר שביררתי כל זה היה פלא בעיני על שהדברי חיים אומר שכן יש בזה חשש דקטפרס, ועיינתי בדברי חיים בתשובותיו שמדבר מענין זה ולא דובים ולא יער, לא מצאתי שיאמר זה, ואדרבא אומר ההיפוך, דבתשו' פ"ח חיר"ד כתב הדי"ח וז"ל גם מה שכתב מעכ"ת שראה מנהג מגאונים שמטהרים מתחתון את המקוה העליונה שמלא שאובין ובאמת מעכ"ת שגה בזה, ובודאי אם כל המקוה נתערבה, בודאי אמרינן לכ"ע קטפרס חיבור, וכמו דאמרינן בע"א (עב) וז"ל השי"ט שפחסתו צליחותו וכו', משה"ה היכי דהמים נוגעים כל העליונים בתחתונים, ורק שמפסיק איזה נסרים שאינם כלים, הרי הם ממש אחד ולא צריכי לגוי"א ולא לקטפרס, משא"כ אם רחוקים המה, ורק נתחברו ע"י קטפרס, בודאי אינו חיבור, והנה מה שהתירו הגאונים מיירי בודאי שלא היה המים רחוקים וכו', אלא ודאי שהמה סמוכים זה לזה, וכמו שעושים במקומות שטובלים בארגו תלוי בחבלין, שמשלשין הארגו עד סמוך למים, שלא יהיה זוחל, ובכה"ג הוה חיבור, אבל בנידון דידן שהמים

ררבנן מקילין, כמבואר בר"ש ז"ל הנ"ל, ובש"ך יו"ד סי' ר"א ס"ק קי"ג, וא"כ ברוב שאובה ודאי לא מהני חיבור כזה וכו', לכן נלע"ד להחמיר לראות בכל פעם שלא יהיה רוב שאובין, ואז לא הוה רק מדרבנן ונטהר ע"י השקה וכו' עכ"ל.

ולפלא בעיני שזה הרב פסל את המקוה שלכם ותלה את עצמו באילן גדול הדברי חיים, וכפי שכב' צייר תכנית המקוה, שהמקוה נעשית בכל ההידורים, בור זריעה שהיה בו מ' סאה מי גשמים בתחילה שאפילו אלף סאה שאובים לא פוסלים המקוה, והשאובים הנכנסים לתוך בור הזריעה הוא ע"י המשכה, וכל בור ההשקה שעשו תחת המקוה נעשה רק לצאת חשש של דעת יחיד, והוא הראב"ד דטובר דנתן סאה ונטל סאה דפסול, והרמב"ם שמשמע ממנו שג"כ פוסל, כבר כתב תב"י ביו"ד סי' ר"א וז"ל דאפשר לאמר שטעמו של הרמב"ם ז"ל דמדניא משרי

שרי בכל גוונא, אלא דהיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוה רובו או חצי, הכי מיחזי להו לאינשי שניטלו הכשרים ונכנסו תחתיו השאובין, ויבואו להכשיר בכולם שאובים, ולפיכך גזרו בו מפני מראית העין, אבל בהנך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא נטלו ביד ליכא למיחש למראית העין, וכבר הוזכר חילוק זה הרמב"ן בפ' המוכר את הבית עכ"ל, וא"כ בבור השקה, שהשאובים נכנסים בו מאליהם דרך הנקב שבין המקוה לבור, ודאי שאין כאן חשש דמראית העין, נמצא שבור ההשקה התחתון נעשה רק כדי לצאת גם דעת הראב"ד שחושש לזה, והוא רק דעת יחיד, ומסתבר דגם לפי הראב"ד חשש דנתן סאה ונטל סאה אינו אלא מדרבנן, ודאי דגם כשהחיבור הוא בקטפרס מהני, היוצא מדברינו שמקוה שלכם כשירה בתכלית הכשרות, ואין בה אפילו חשש רחוק, וכ"ש שאין בה כלל חשש פסול קטפרס.

סימן סא

תשובה לשאלה השניה אם יש חשש לסדר פילטר ע"י מקוה כדי שיתנקו מי המקוה על ידו

ובשאלתו השניה בפילטר שמתקנים במקואות לגנות בהם המים, אם יש בו חשש בכשרות המקוה.

(א) אלו המקואות שנכשרים רק ע"י בור השקה, ובמקוה באים רק מים שאובים, ודאי שאין בו שום חשש, ואפילו אם המים שעוברים בפילטר נעשים שאוב, לא איכפת לן, דבין כך תמיד באים מים שאובים למקוה, וצריך להכשירם בבור השקה, ואין לאמר שיש לחשוש שמא לאחר שעברו המים בפילטר לא יעשה שוב השקה, שיסמוך על ההשקה שנעשה בזמן כניסת השאובים מן הבור למקוה, וזה לפי ההלכה שפוסק בש"ע יו"ד סי' ר"א סעיף נ"ב, וז"ל הבא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו וכו', צריך שיהא נקב שביניהם רחב כשפופרת הנאה, ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע, נשאר לעולם בהכשרו, אפילו נסתם הנקב אח"כ וכו' עכ"ל, דהא אנו נוהגים להחמיר, וכדכתב הט"ו בס"ק קי"ב וז"ל לעולם בהכשרו כו', ורבינו ירוחם כתב שנסתפקו המפרשים אם נשאר השאוב בהכשרו, או כיון שנסתם הנקב, חוזר לפסולו ככתחילה ומביאו ב"י וד"מ, וטוב להחמיר לכתחילה, ואנו הלא

מחמירים שלא לטבול רק כשנקב השקה פתוח, וממילא אין לחשוש כלל לשמא לא יעשו אח"כ השקה.

שאלה זו היא רק במקואות שנעשים רק ע"י בור זריעה, ובאלו המקואות שבארצנו הקדושה שנעשו רק ע"י בור זריעה, ע"פ פסק החזו"א זצ"ל, וכן במקואות שהכשרם הוא ע"י השקה וע"י בור זריעה, באלו ג"כ יש לשאול אם בזה שמעבירים המי מקוה שבאו מבור זריעה בפילטר, אם חזרו להיות שאובים, וא"כ לא מרויחים בזה שבאו המים מבור זריעה רק בפעם ראשונה לפני ניקוי המים ע"י הפילטר, מפני שאחר הניקוי חזרו להיות שאובים, ובמקואות שנעשו רק ע"י בור זריעה יש יותר חשש, דשמא נעשו שאובים ע"י שעברו בפילטר, ואין בור השקה להכשירם.

(ב) כדי לברר שאלה זו אם מים שעברו בפילטר חזרו להיות שאובים, אצייר תחילה איך בגוי הפילטר, שבו באים המים להתנקות, ואיך מעשהו, הפילטר הוא מכונה כזאת שיש בו כמה מיני חול עד מתצהו או רובו, ממנו משוך צנור עד מי המקוה, והמים המלוכלכים מן המקוה נמשכים בצנור זה ע"י

פרק ט

— א —

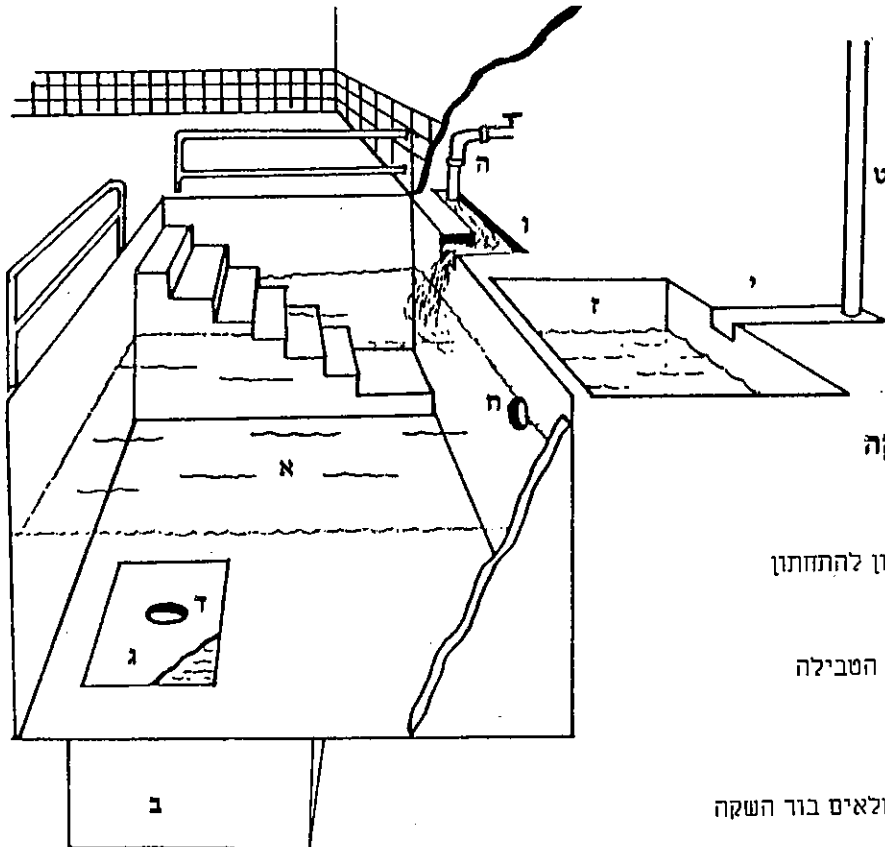
עוד אחת נדבר בה לבא אל עמק השוה, דהיינו במקום שיש אנשים שרוצים לעשות דוקא מקוה ע"ג מקוה, אבל יש אנשים שאינם רוצים לעשותה בשום אופן ומטעם חשש קמפרס לדברי הד"ח, ויש לתור ולראות אם אפשר לעשות מקוה שכולם יסכימו עליה.

והנראה לעשות פשרה באופן שיניח דעת כולם, והוא, שיעשו מקוה ע"ג מקוה, ועוד בור השקה בצד המקוה, ותהא המקוה נכשרת בין ע"י השקה למקוה התחתון, ובין לבור השקה שבצידה. וכזה אף לאלו שאינם רוצים לסמוך על השקה למקוה התחתון, יהא המקוה נכשרת ע"י השקה שבצד המקוה.

ואם כי לכאורה כהשקפה ראשונה נראה דלהסוכרים דבהפסק רצפה בלבד ביניהם גם הוי ממש כמו

חיבור ע"י סילון שחוששים בה משום קמפרס, א"כ יש לדון לפי דבריהם מה אהני' לי' בהוספת בור השקה שבצידה, כיון שהמקוה העליונה הוי קמפרס. ועוד יותר לפי דברי הריב"ש והגר"א דס"ל דפסול זוחלין הוי כמו קמפרס, א"כ אפשר דגם קמפרס פסול משום זוחלין, לפ"ז אם נימא שמקוה העליונה פסולה משום קמפרס, הרי יש בה ג"כ משום זוחלין, ומה יועיל בור ההשקה שבצידה להכשיר פסול זוחלין.

אמנם כדי להבין הצעת פשרה זו יש להקדים בשנחקור בהא דכתב הד"ח דמקוה ע"ג מקוה ע"י חיבור של סילון הוי קמפרס, על מה כיון הד"ח לומר דהוי קמפרס, האם על עצם מקוה העליון, או רק על החיבור, והנפק"מ יהא אם בור השקה בצידה יועיל להכשירה. דאם כוונת הד"ח דרק החיבור הוי קמפרס א"כ כאשר יש בה השקה בצידה הרי זה מכשירה, אבל אם נימא דכוונת הד"ח לפסול עצם מקוה העליון, לא יועיל בור השקה בצידה. וגם יש

מקוה ע"ג מקוה עם בור השקה

- א. מקוה הטבילה
- ב. מקוה התחתון עם מי גשמים
- ג. טבלה המחלקת בין מקוה העליון להתחתון
- ד. נקב השקה לבור התחתון
- ה. ברז של מי העיר
- ו. מי העיר באים בהמשכה למקוה הטבילה
- ז. בור השקה בצד מקוה הטבילה
- ח. נקב בור השקה
- ט. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
- י. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור השקה

ספר מקוה ע"ג (מק"א)
הכנה ל' יומי כ"ף ע"כ"א

ועוד דהרי הד"ח שם כתב דאם הובאו המים למקוה העליון ע"י המשכה, שאז המים השאובים שבמקוה העליון כשרים מה"ת ואינם פסולים אלא מדרבנן, בזה שפיר יכול לחבר מקוה העליון להתחתון ע"י הסילון. ואם נימא דהד"ח פסל עצם מקוה העליון משום קטפרס (או זוחלין) איך שייך להכשיר ע"י השקה את הקטפרס שיהא מותר למבול בתוך הקטפרס דהיינו מקוה העליון. דרך במקום שעצם המקום כשר למבול בתוכו אלא שהמים שבתוכו פסולים משום שאובים, ואינם פסולים רק מדרבנן, כגון שהמשיכוה כולה, או מתירין להכשירה ע"י חיבור של קטפרס להשיקה למקוה אחרת, אבל ודאי דאין להתיר למבול בעצם מקום הקטפרס. אלא על כרחך דמעולם לא פסל הד"ח עצם מקוה העליונה משום קטפרס, אלא עיקר חידושו של הד"ח הוא דהמים שבתוך הסילון הוו קטפרס וע"כ אינו מחבר מקוה העליונה להתחתון.

וכן יש להביא רא"י ממה שפסק הד"ח (בחי"ב סימן צג) גבי שליבות משופעות, שאין למבול ע"ג השליבות וגם אין לצרף המים שעל השליבות להמקוה משום דמקום השליבות הוי קטפרס מ"מ הכפיל שם הד"ח כמה פעמים שאם יש מ"ס במקוה חוץ ממים שעל השליבות שמותר למבול שם, ורק ע"ג השליבות אסור למבול או לצרף מימיו להמקוה משום דעצם מקום השליבות הוי קטפרס, אבל שאר המקוה כולה מותר למבול אם יש שם מ"ס.

חזינן דאפילו בתוך גוף המקוה שייך דמקום אחד הוי קטפרס ואסור למבול שם, ואפ"ה שאר כל המקוה מותר למבול בה כיון ששם במציאות אינו קטפרס, ולא אמרינן שכל המקוה נפסלה כיון שמחובר למקום הקטפרס ונפסול משום כך. את כל המקוה משום קטפרס. אלא ע"כ כמו שבארנו דעיקר חידושו של הד"ח הוא דיש פסול קטפרס אע"פ שהמים עומדים באשבורן ואינם זוחלין מ"מ אם עצם המקום שהמים עומדים שם הוא קטפרס דהיינו שאינם עומדים שם במיבען רק ע"י תחבולה אמרינן דמקום ההוא הוי קטפרס, וע"כ הפסול הוא רק באותו מקום. ומשו"ה שייך דאפילו במקוה אחת, יהיה במקום אחד קטפרס שאסור למבול שם ובשאר המקוה יהיה מותר למבול. וא"כ כש"כ במקוה ע"ג מקוה ובחיבור ע"י סילון שלא נפסל עצם מקוה העליונה מוחמת שהסילון הוי קטפרס. והיוצא מכל זה דשפיר יכולים להכשיר השאובים שבמקוה העליונה אם משיקה למקוה כשרה הסמוכה לה.

לברר דעת הריב"ש והגר"א בפסול קטפרס אם פסול גם משום זוחלין.

— ב —

ומתחילה נידון על עצם דברי הד"ח, והנראה בזה דמש"כ הד"ח דהוי קטפרס קאי רק על החיבור ולא על עצם המקוה העליון, דהמעייין בד"ח יראה דמעולם לא דן הד"ח על עצם מקוה העליונה לפוסלה משום קטפרס. אלא עיקר חידושו של הד"ח הוא דהמים שבסילון אינם יכולים לחבר מקוה העליון להתחתון, דאע"ג שהמים שבסילון עומדים באשבורן ואינם זוחלין מ"מ ס"ל להד"ח דהמים שבסילון נתשבים כקטפרס כיון שאינם עומדים כך במיבען רק עומדים בדרך תחבולות, הרי זה כעומדים באויר והוי קטפרס, וע"כ נשארה המקוה העליונה פסולה משום דהשאובים מעולם לא נכשרו ע"י השקה ממקוה התחתון. אבל עצם מקוה העליונה מעולם לא פסל הד"ח משום קטפרס, דנימא דשוב א"א להכשירה אם משיקה למקוה כשרה הסמוכה לה.

וכן משמע מלשונו שם שהכפיל הד"ח כמה פעמים בהתשובה שהנידון הוא רק על החיבור אי הוי קטפרס, ואעתיק כמה שורות מלשונו וז"ל "לפ"ז מקוה זו דהוי שאובין דאורייתא לא מהני השקה ע"י ניצוק וכו', וה"נ לא מהני קטפרס לטוהר שאובים הפסולים מה"ת להיות כזרוע וכו', משא"כ אם רחוקים המה (פ"י המקוואות) ורק נתחברו ע"י קטפרס בודאי אינו חיבור וכו' אבל בני"ד שהמים נמוכים הרבה וכל היותן ע"י חיבור בניצוק ודאי אינו חיבור לכ"ע וכו', וכן משמע מדברי תשובת העמק שאלה הנ"ל שכוונתו רק על החיבור דהוי קטפרס, וז"ל, הנני מודיע לכת"ר שכבר נחלקו גאונים בציור מקוה כזו ועיקר פלפולם בזה משום דחיבור עליונה לתחתונה הוא ע"י ניצוק וקטפרס שבזה תנן דלא הוי חיבור וכו'. ובסוף התשובה כתב ז"א"כ גם בשפופרת העומדת מלמעלה למטה אף שהמים עומדין כמו נד ואינן זוחלין, מ"מ אינו חיבור דזה הוי ניצוק דגרע הרבה מקטפרס וכו'. הרי נראה בעליל מדבריהם שכוונתם רק על החיבור דהוי קטפרס ולא על עצם מקוה העליון.

וגם מצד הסברא איך אפשר לפסול עצם מקוה העליון משום קטפרס (או זוחלין), שהרי במציאות אין המקוה העליונה עומדת בדרך קטפרס (וגם איך שייך לפוסלה משום זוחלין דהרי במציאות אינה זוחלת דהמים עומדים באשבורן).

וכן ראיתי בשו"ת חלקת יעקב (ח"ד סימן מ אות א) שהשיב לחכם אחד שרצה לומר דלהד"ח נפסלה עצם מקוה העליונה משום קמפרם, והשיב לו שזה מעות גדול, ע"ש.

העולה מדברינו דאפילו להד"ח אין חשש קמפרם על עצם מקוה העליונה, וכוונת הד"ח לאסור משום קמפרם היא רק על המים שבתוך הסילון המחבר מקוה העליון להתחתון.

— ג —

ועכשיו יש לברר בענין מה שכתבנו לעיל, אם יש חשש בפסול קמפרם גם משום זוחלין לפי דברי הריב"ש והגר"א, ואם כי אין נפ"מ למעשה כי כבר כתבנו כי הד"ח לא פסל עצם מקוה העליון משום קמפרם, מ"מ כיון דאתיא לידן, אמינא נשני מילתא דא ונבררה ונסדרה, כי סוגיא עמומה היא ורבים נבוכו בה.

הנה ידועה ומפורסמת ביני עמודי דבי מדרשא, דעת הגר"א דזוחלין פסול גם משום פסול קמפרם, ולברר ולהעמיד הדברים על דיוקם, נציע כזה דברי הגר"א ממקורם ונבארם, והנה מקור דברי הגר"א הוא מדברי הריב"ש (סימן רצב), ובאמת בריב"ש לאו במפורש אתמר אלא מכללא איתמר, וז"ל, וידוע שאין המקוה מטהר בזוחלין אלא באשבורן וגם שעירוב מקוואות צריך שמים המערבין שני המקוואות הם מערבין אותן בהשקט בעומדם הטבעי, שזהו אשבורן, לא בהיותם זוחלין שזהו קמפרם דהכי תנן (כפ"ח דטהרות) הנצוק והקמפרם ומשקה טופח אינם חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, עכ"ל. הרי דהריב"ש מסביר דהטעם שאין יכולים לצרף זוחלין לשיעור מ"ס משום דמים הזוחלין הוי כמו קמפרם וקמפרם הרי קיימ"ל דאינו חיבור וא"כ אין כאן חיבור מ"ס במקום אחד.

וראה בס' ברכת שמואל (עמ"ס גיטין סימן כח) שהביא בשם הגר"א חיים מבריסק ז"ל דמסביר שאין כוונת הריב"ש דזוחלין הוה במציאות קמפרם ממש, אלא כוונתו דכיון שצריך לעשות מקוה א"כ בעינן שיהיו מ"ס, וכיון דלא הוה מחוברין מחמת שהן זוחלין א"כ הוי כמו קמפרם שדינו שאינו חיבור, ע"ש.

ועל יסוד זה חידש הגר"א (כיו"ד סימן רא ס"ק ה וס"ק צא) דהיינו טעמא דמעין מטהר בזוחלין ומקוה

באשבורן, דדוקא במקוה דבעינן שיעור מ"ס לכן בעינן שיהא באשבורן דאם הוא זוחל הרי הוא כקמפרם וקמפרם אינו חיבור וא"כ אין כאן שיעור מ"ס, דכל טיפה וטיפה עומדת בפני עצמה ואינם מצטרפין שיתחברו ביחד דקמפרם אינו חיבור וא"כ אין כאן מקוה של מ"ס, (ונקודת דברי הגר"א היא, דהפסול זוחלין אינו פסול בעצם המים אלא הוא פסול בשיעור המקוה, דזוחלין מונע חיבור השיעור מ"ס. ע' בשו"ת אמרי יושר ח"ב סימן קנח סוף ד"ה והנה, והיינו כנ"ל בשם הגר"ח מבריסק). אבל מעיין כיון דמטהר בכל שהוא ולא בעינן לחיבור מים של מ"ס ע"כ לא איכפת לן אם הוא זוחל.

(ובס') לקומי הערות על שו"ת החת"ס (יו"ד סימן רי אות א) העיר שהחת"ס והמהר"ם שיק לא ס"ל בכוונת הריב"ש כהגר"א, דהגר"א ס"ל דכוונת הריב"ש הוא דכל זוחלין הוי משום קמפרם וא"כ אפילו אם המים זוחלין על שטח שזה שאינו משופע אפ"ה יש בו ג"כ משום קמפרם, אבל החת"ס והמהר"ם שיק ס"ל דאין כוונת הריב"ש דכל זוחלין הוה כקמפרם רק כוונתו דכיון שהם זוחלין א"כ מסתמא המקום הוא קמפרם, דהיינו מקום משופע, אבל אם המים זוחלים על שטח שזה אה"נ דאין בה משום קמפרם כי אם משום זוחלין. וכן ראה במקוה טהרה (סי"ק כג ד"ה והנה) שדעתו ג"כ כהחת"ס ומהר"ם שיק דבזוחלין על קרקע שזה אין שייך בהן משום קמפרם. ועוד יש להעיר, שכל המו"מ כאן הוא בדעת הריב"ש אבל החת"ס בעצמו לא ס"ל כהריב"ש, ע"ש בליקומי הערות. וכן ע"י במקוה ישראל בביאור הבי"י סימן פד אות לה, מפ, וסימן פה אות ג).

— ד —

אמנם לאו כו"ע מודים לסברת הגר"א, דהרי סברת הגר"א היא רק לשיטת הסוברים דמעין מטהר בכל שהוא אף לאדם, אבל לדעת ר"י והרא"ש ועוד ראשונים דס"ל דלאדם צריך מ"ס אף במעיין לא יתכן סברתו כלל, דהא מעיין מטהר בזחילה אף לאדם ואפ"ה בעינן מ"ס, אבל הגר"א לשיטתו שם (בס"ק ה) דס"ל דמעין מטהר בכל שהוא אף לאדם, ומש"ה השיג נמו הגר"א על הש"ך (בס"ק ו) שכתב דגל שנתלש מן הים אינו מטהר בכל שהוא ובעינן מ"ס ומטהר בזחילה, ואילו לדברי הגר"א אם אינו מטהר בכ"ש גם זחילה לא מהני דהוי קמפרם (ע' שו"ת דובב משרים ח"א סימן נא, ומקוה טהרה ס"ק כג ד"ה והנה).

— ה —

ועכ"פ העולה מדברינו, שיטת הריב"ש והגר"א (מלבד האמור שאינה מוסכמת לכו"ע), עיקרה היא שפסול זוחלין הוי כקטפרס, וא"כ גם בדעתם אין מקום לומר דהם סוברים דכל קטפרס פסול משום זוחלין, דהא לא מצינו בדבריהם רק דזוחלין הוי כקטפרס, פ"י דאם המים זוחלין יש בהם משום קטפרס וקטפרס אינו חיבור.

גם מצד הסברא אי אפשר לומר דכל קטפרס הוי זוחלין, דהרי סברת הריב"ש והגר"א דזוחלין וקטפרס א' הוא, שייך רק אם הוא זוחל שאז יש לבא עליו מתרי טעמי, זוחלין וקטפרס, אבל איך אפשר לפסול משום זוחלין דבר שאינו זוחל דהרי מקוה ע"ג מקוה המים עומדים שקטים ואינם נעים ונדים, ואפי' להד"ח דחיבור בכה"ג הוי כקטפרס והמקוה העליונה אינה נכשרת ממקוה התחתונה מ"מ איך שייך לפוסלה משום זוחלין אחר שבמציאות אינם זוחלים. וא"כ פשוט שאפילו אם מחמירין שלא להכשיר המקוה העליונה ממקוה התחתונה, מ"מ יכולים להכשירה ע"י השקה מן הצד.

וראי' למה שכתבנו דאף להגר"א דס"ל דפסול זוחלין הוא משום קטפרס, מ"מ אין זה הכרח שהטעם דקטפרס אינו חיבור הוא משום זוחלין, דהרי בשו"ע אור"ח ה' נטילת ידים (סימן קנט) פסק הגר"א (פ"ק טו) שזוחלין פסול לנטילת ידים ואעפ"כ פסק שם (בס"ק יד) שחיבור של קטפרס כשר לנטילת ידים, ולכן מכשירין בחולין (קז). אריתא דדלאי, ואם נימא דקטפרס פסול משום זוחלין א"כ איך הכשיר חיבור של קטפרס לנטילת ידים דהרי קטפרס פסול משום זוחלין וזוחלין הרי פסול לנטילת ידים, אלא ע"כ דאפילו אם נימא דפסול זוחלין הוי משום קטפרס מ"מ הא דקטפרס אינו חיבור אינו משום פסול דזוחלין רק הוא דין בפני עצמו ואינו תלוי זה בזה.

ובן יש להביא ראי' מדברי הד"ח הנ"ל בענין שליבות המקוה דאין לטבול על השליבות משום דהוי קטפרס, ואפ"ה התיר לטבול בשאר המקוה אם יש שם מ"מ בלי צירוף מים שבהשליבות, ואיך התיר לטבול בשאר המקוה דהרי בסמוך לה באותה מקוה יש מקום שפסול משום זוחלין, וע"כ דפסול קטפרס אין הכרח שיהא אסור משום זוחלין.

העולה מדברינו דאפילו לפי שיטת הריב"ש והגר"א דס"ל דפסול זוחלין הוא משום קטפרס, מ"מ

ובן בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סימן קנח) האריך להסביר ולברר דעת הגר"א וכתב דדעת הגר"א היא נגד המהרי"ק המובא בב"י וגם היא נגד שיטת הש"ך. ואחרי שמפלפל ומברר דברי הגר"א סיים בסוף התשובה וז"ל, ועכ"ז האמת שסברת הגר"א ז"ל בזה מחודשת ובפרט לפי מה דקיימ"ל דמעין לאדם נמי בעי מ"מ אי אפשר כלל לומר כסברתו, וגם לדברי הגר"א ז"ל נראה דבמעין לא שייך כלל דין קטפרס כיון דא"צ לצירוף, ובכ"ד מוכח דגם במעין שייך דין קטפרס וכו'.

והחזון איש (מקוואות ריש סימן קלח) כתב ג"כ על מש"כ הגר"א דכיון דמעין מטהר בזוחלין על כן מטהר בכל שהוא, והעיר עליו דאין זה הכרח וז"ל, ע"י בהגר"א ז"ל ודבריו ז"ל צע"ג (וכמש"כ קמא ס"י ז' ס"ק ד'), ומש"כ עוד דכיון דמטהר בזוחלין לאדם מטהר בכ"ש אין זה הכרח, דמעין חשוב חיבור אף בזוחלין ומעין מטהר מקוה חסר או שאוב אף שהמעין זוחל והמקוה הוא באשכורן וכמו שכתב הש"ך ס"ק קכט ומבואר בר"ש רפ"ח דזחילת מעין הוא חיותו ועיקרו, אבל זחילת מקוה הוא הפסדו ואפיסתו וקיומו באשכורן, והלכך במקוה בעינן מ"מ אשכורן וזוחל לא חשיב מ"מ, אבל מעין חשיב מ"מ אף בזוחל, עכ"ד.

וביאור דבריו הוא, דחנה הגר"א ס"ל דהטעם דמעין מטהר בכל שהוא תלוי בזה דמעין מטהר בזוחלין, וכיון דס"ל להגר"א דזוחלין אינו חיבור והרי קיימ"ל דמעין מטהר בזוחלין, ע"כ דבמעין לא בעינן חיבור שיעור מ"מ. אמנם החזון איש ס"ל דשני הדינים אינם תלויים זה בזה, והא דמעין מטהר בזוחלין אינו הכרח דמטהר ג"כ בכל שהוא, דאפשר דגם במעין בעינן מ"מ, אלא דמ"מ מטהר גם בזוחלין (ואינם פסולים כמו במקוה, מטעם) דחיותו של המעין כך היא, ושפיר חשיב חיבור.

ומצאתי במאירי במס' שבת (דף סה.) שדן בענין זה וז"ל, וטעם הדבר (כלומר, טעם דמעין מטהר בזוחלין) שהנוטפין (פ"י מי גשמים) צריכין אנו בהם לארבעים סאה במקום אחד אבל מים חיים חיותם מחברם אף בזחילתן ואין צריכים במקום אחד (והיינו כסברת הר"ש שהביאה החזו"א), ולא עוד אלא כל שהנוף עולה בהן יהו שם כמה שיהו כגון אם הוי הטובל ננס או שהי' מטביל את הכלי דיו שיעלה שם כל גופו, מה שאין כן במקוה שהוא צריך ארבעים סאה, עכ"ל. וסוף דבריו משמע קצת כהגר"א דמעין סגי ליה בכ"ש משום דמטהר בזוחלין, ודוק.

פסול קמפרס אינו משום זוחלין. ולפי' אפילו בציוור של הד"ח, אם משיק מקוה העליון למקוה הסמוכה לה, או גם להד"ח נכשר מקוה העליון בכה"ג, כיון שאין פסול קמפרס או זוחלין בעצם מקוה העליון.

— 1 —

עוד אחת פש גבן לברורי אם יש חשש זחילה כשמוכלין במקוה העליון שזוחל המים ממקוה העליון למקוה התחתון, פי' שבשלמא כשאמרינן שהחיבור בין המקוואות הוי חיבור מעליא (וכפי שנתבאר סברא זו לעיל פרק ח), א"כ אין מקום משום חשש זוחלין, דהרי הוא כמקוה אחת, אבל אם נימא דהחיבור הוי קמפרס, והרי זה כשני מקוואות נפרדים, וא"כ יש לברר אם יש חשש לזחילת המים ממקוה העליון דרך נקב ההשקה למקוה התחתון ע"י ניענוע המים בשעת הטבילה במקוה העליון.

אמנם אחר העיון נראה דאין כאן חשש משום זחילה, ומשני טעמים, האחד מצד המציאות, והשני מצד ההלכה.

דהנה המציאות היא שאף שהמים נעים ונדים בתוך מקוה העליון בשעת הטבילה, מ"מ אין המים נזחלים דרך נקב ההשקה למקוה התחתון ומטעם כי אין המים שבמקוה העליון מחוברים למים שבמקוה התחתון על פני כל המקוה (שאו מתערבים ע"י כל ניענוע), ואין חיבורם כי אם דרך נקב ההשקה, ונמצא שאין מקום למים שבמקוה העליון לזוב למקוה התחתון דרך אותו נקב קטן, שהרי נקב ההשקה אינו ריק, כי המקוה התחתון מלאה לגמרי עד למעלה מנקב השקה, ואין מקום למים העליונים ליכנס למטה. וגם ששינוי חום המים מסייע למנוע התערבות המים, כי בשעת הטבילה המים העליונים חמים והמים התחתונים קרים, וכידוע שמים חמים עולים למעלה ומים קרים יורדים למטה, ואינם מתערבים.

וחשש זחילה זו אולי הי' שייך אם היינו דוחפים ע"י לחץ ממש על נקב השקה, או היו המים העליונים דוחפים לחוץ המים שבנקב השקה למעלה, ובמקומם היו באים קצת מהמים העליונים במקום חלל נקב השקה, אבל כשאין דוחפים בלחץ על גבי נקב ההשקה, רק מה שהמים נעים ונדים מהטבילות, אין כאן זחילה כלל.

וגם מצד ההלכה אין בה חשש זוחלין, כלומר שאפילו אם נימא שיש כאן קצת זחילה, מ"מ לכל היותר

היא רק זחילה שאינה ניכרת שנפסק בשו"ע יו"ד ה' מקוואות (סעי' נא) שאינה נפסלת משום זוחלין.

ובפרט שכאן אין המדובר בזחילה הנעשית מאליה, רק הזחילה היא ע"י אדם הדוחף המים לחוץ, פי' ע"י הטבילה במקוה העליון, א"כ יש לצרף בזה שיטת הש"ך (סימן רא ס"ק קכ) שכתב דאפילו לשיטת הפוסקים דס"ל דאם המים זוחלין דרך נקב שפסולה אף שנשאר מים בהמקוה, מ"מ אם אין המים זוחלין לחוץ מעצמם, רק ע"י אדם הטובל, אז אם ישאר אחר הטבילה בהמקוה שיעור מ"ס לא נפסל המקוה משום זוחלין (ראה במקוה ישראל (סעי' נה אות ו') ובביאור הב"י (סימן פה אות ד"ז) שהאריך לבאר שיטת הש"ך, וראה ג"כ בערוך השלחן (סימן רא ס"ק קפה) כדברי הש"ך). ואף שהאחרונים חולקים על דברי הש"ך בזה, מ"מ כיון דבנידון דידן המדובר לכל היותר הוא רק על זחילה שאינה ניכרת, שכשרה ע"פ הלכה, בזה יש לצרף שיטת הש"ך דבכה"ג שדוחף המים לחוץ אין בה חשש זוחלין.

— 2 —

יעוד והוא העיקר, כי כל החשש מעיקרא אינו, כי אף אם נימא שחיבור בין מקוה העליון להתחתון הוי כקמפרס (כדעת החוששים לזה וכנ"ל), מ"מ אין חשש אם המים שבמקוה זוחלים שם ממקוה למקוה, ומטעם כיון דבמציאות כל המים עומדים באשבורן מוקף במחיצות.

כי עיקר חידושו של הד"ח הוא ששייך שמקום עמידת המים יהא בה קמפרס אפילו היכא שהמים עומדים באשבורן, מ"מ אף להד"ח אין מקום זה כחוץ למקוה לענין שיהא בה חשש זוחלין.

ורא"י לדברינו יש להביא מדברי הד"ח גופא, מה שכתב בענין שליכות משופעות (בשו"ת יו"ד ח"ב סימן צג) דיש בהן משום קמפרס, ושאין לצרף המים שעל השליכות לשיעור מ"ס, ושאין לטבול ע"ג השליכות משום קמפרס, מ"מ הכפיל שם הד"ח שאם יש מ"ס במקוה בלי צירוף המים שע"ג השליכות שמוטר לטבול שם, ולמה לא אסר הד"ח לטבול גם בשאר המקוה דהרי בשעה שמוכלין הרי זוחלין המים שבמקוה למקום הקמפרס דהיינו למקום השליכות ויהא נפסל משום זוחלין.

וע"כ דאף דס"ל להד"ח דמקום השליכות הוי קמפרס ואין לצרפו להמקוה, מ"מ לענין זוחלין, כיון

דבמציאות הוא מוקף בתוך מחיצות ועומדים באשבורן שוב אי אפשר לומר על המים שבצד זה שזוחלים לצד זה שהם זוחלין.

וכמו כן בנידון דידן כיון דבמציאות המקוה העליון והתחתון עומדים באשבורן, א"כ אפילו אם נימא שעצם מקום חיבור העליון להתחתון הוי קטפרס, מ"מ לענין זוחלין לא גרע משליכות המקוה שאין בהם חשש משום זוחלין*.

ועוד כיון שנהוג היום שהמים העירוניים באים לתוך המקוה ע"י המשכה, ובאופן זה הרי כתב הד"ח דגם קטפרס חיבור וכמו שביארנו לעיל בפרק ז', א"כ הרי כל החשש מעיקרא אינו, כי כאן הרי הם כמקוה אחת ע"י החיבור, וכמו מקוה סמוך למקוה.

והעולה מדברינו, דאפילו להד"ח דפוסל מקוה ע"ג מקוה כשהן מחוברות ע"י סילון, מ"מ אם משיק המקוה העליונה למקוה הסמוכה לה, גם להד"ח כשר בכה"ג ומותר לטבול במקוה העליונה.

וא"כ בנידון דידן בקהילה שיש אנשים שרוצים דוקא מקוה ע"ג מקוה, ואחרים שאינם נוחים בזה, יש לעשות המקוה באופן שכולם יהיו מרוצים, ע"י שיעשו מקוה ע"ג מקוה, וגם יעשו בור השקה נוספת בצד המקוה. וכל זה הוא אפילו אם נימא דבהפסק רצפה לכד יש בה משום קטפרס, וא"כ אין החיבור למקוה התחתון מכשיר המים שבמקוה העליון, שמכל מקום יבוא בור ההשקה שבצד המקוה ויכשיר המקוה, והכל יבא על מקומו בשלום*.

* ויש להעיר דאם נימא שיש בה חשש זוחלין בזה שמים שבמקוה העליון נכנסים בתוך נקב ההשקה בשעת טבילה, א"כ הרי כל מקוואות שלנו יש בהם חשש זה דהרי בכל מקוה יש בצד המקוה כמו בור או גומא בהרצפה, שנעשית כדי שכל המים יזובו שם כשמריקים המקוה ומשם שואבים המים לחוץ ע"י משאבה. ואם נימא דיש חשש זוחלין בזה שהמים שבמקוה (שע"ג מקוה) נכנסים תוך נקב השקה שהוא קטפרס לפי דבריהם, א"כ מאתו טעם ומאותה סיבה יהא בכל מקוה חשש זה, דהיינו שבשעת הטבילה נכנסים מי המקוה לתוך אותו נקב הנעשית לצורך המשאבה.

וביתר ביאור דהרי אף הד"ח שפסל מקוה ע"ג מקוה ובחיבור ע"י סילון משום קטפרס, מ"מ לא על עצם התחתון נתכוון הד"ח, דהרי גם להד"ח אם יטבילו כלים במקוה התחתון ע"י שיקשרו חוט לכלי קטן ויורידוהו למקוה התחתון, בזה כו"ע מודים שנותר הכלי, רק הנדון הוא על מקום המחבר בין מקוה העליון להתחתון אם היא קטפרס.

ומעתה, אם נימא שמקום עובי כותלי נקב ההשקה הוי כסילון קטן ויש בה משום קטפרס, א"כ מאתו טעם ומאותה סיבה יהא גם אותו נקב הנעשה לצורך המשאבה כסילון קטן, דהרי לא גרע כותלי נקב השקה שהם רק כותלי רצפת המקוה, מנקב הנעשה לשאוב המים שהם ג"כ כותלי הרצפה.

ויש לדמות זה למקוה ע"ג מקוה, בחיבור ע"י סילון, וסתמו הסילון למטה אצל מקוה התחתון, ונשאר עדיין נקב הסילון פתוח למעלה באופן שהמים ממקוה העליון נכנסים שם שעדיין נשאר הסילון כקטפרס להד"ח, וכמו"כ בענינו, האם נימא שבכל מקוה יש חשש זוחלין שהמים שבמקוה זוחלין בשעת הטבילה לתוך אותה הנקב שכותליו דומים לסילון קטן, וע"כ שבכהאי גוונא אין בה חשש זוחלין וכמו שביארנו, וא"כ ה"ה בנידון דידן (במקוה ע"ג מקוה ונקב שברצפה כיניהם) גם כן אין בה חשש זוחלין, ודוק.

* ויש להעיר שלא לו שבונים מקוואות במקומות שידוע מתחילה שלא יהא שם רב המשגיח תמיד על כשרות המקוה, ורוצים לעשות מקוה ע"ג מקוה, ומטעם שאז ההשקה נעשית תמיד מאליה ולא צריכים לסמוך על הבלן, אלא שלכם נוקפם לעשותה ומטעם קטפרס, יש עצה נוספת, לעשות מקוה ע"ג מקוה ומכסה הבור התחתון יהיה השליכה התחתונה של המקוה, שהיא מוגבהת מעט מקרקע המקוה. ואת נקב ההשקה לא יעשו בקרקעית השליכה, ממעלה למטה (שבזה מפקקים מצד קטפרס), אלא בדופן השליכה המוגבה קצת, שם יעשו את נקב ההשקה, דהיינו מן הצד, ע"ד שעושים בבור השקה שבצד מקוה (ראה ציור 1), ונקב זה ישאר פתוח לעולם. ובאופן זה אין צריכים לסמוך על הבלן על ההשקה, (וגם באופן זה נשארים מי גשמים מקוריים בבור התחתון למטה, יותר מבאם בור ההשקה הוא כולו מן הצד, ומטעם שהתערבות המים הנכנסים דרך הנקב שמן הצד, זהו רק במים שבנובה שמתחת השליכה התחתונה, ולא בכל שטח המים, כיון שנקב ההשקה הוא גבוה מעובי הרצפה (ע' ציור 2). משא"כ בבור השקה שבצד המקוה, שבו התערבות המים היא על פני כל שטח הבור).

דברי האמרי יושר ח"א סי' ק"א וח"ב סי' ע"ה ידועים בזה וגם הוא נטו להקל וכבר הלכו בזה כל גדולי הדורות ומ"מ צומנינו אנו שאפשר לתקן בקל מצוה לעשות לכל הדעות מ"כ בזה נראה כשר וישר, במקום דאפשר לתקן בקלות. אבל במקום דהורה להם קולא בזה אדם גדול אין להרבה אחריות. והרני בזה ידיו ומכדור דו"ש בלור"ח — מפנה לישועה קרובה.

סימן קלב

7 כבוד ידונו המטובו הכי בגאון הלדיק עמוד הטהרה והמעש קש"ח מוכ"ר חנני י"ט ליפא דריטש שליט"א בעל טהרת יו"ט אחדשה"ט וש"ח באה"ר לנטן קבלתי ח"ב מספרו הכביר טהרת יו"ט למשניות מקוואות הכולל כל שלמי הגזורים כולם אחזי חרצ מלחמה של תורה במקצוע זה ואשרי לו שזכה להחזיק בעמוד זה, כן יזכה כי הטוב לאורך ימים ושנות חיים.

→ וצ"ד אשר שאל מאחי הסכמה לפסול מקוה ע"ג מקוה גם כשעשה צור השקה בלדו, ומעטם דאם נפסל מקוה ע"ג מקוה מעטם קטפרם ונקוט דפסול קטפרם וחולין הוא אחד, אי"כ שוב לא מהני גם השקה שמלה מעטם אין החולין מערבין ולא מהני השקה. הנה זה נכונה על סברת הריב"ש דקטפרם וחולין אי' הוא כמבואר מדבריו סי' ר"צ אמנם זה אם הקטפרם דרך זחילה ממע שזחל ממקום למקום אי"כ יש לבא עליו מחרי טעמי קטפרם וחולין, אבל האין אפשר לפסול משום זחולין דבר שאינו זחל כלל לא זחילה ניכרת ולא זחילה בלתי ניכרת דמקוה ע"ג מקוה המים עומדים שקטים ושלוים ואינם נעים וקדים כלל, ואם באנו לפסלם מעטם קטפרם עומד או מעטם שאין אומרים גוד אחיה הרי טוב, אבל מעטם זחולין אינו יודע, ואי"כ שוב יהי לי השקה מן הלד כיון דחומרת מקוה ע"ג המקוה רק מעטם דלא מהני השקה כיון שאין כאן חיבור, בשגם כמה וכמה גדולים עמודי עולם לא החזיקו צשיעת הריב"ש בזה כיון דיש הוכחות דקטפרם פוסל צמיעין ג"כ, הגם שאינו פוסל זחולין, ואם מ"מ נקוט צולאי שיטת הריב"ש לחומרא, אבל במקום שאין זחל אפי' משהו אין נעשהו זחולין, זה הללע"ד בהשקפה ראשונה, והאמת אהוב מכל, מ"מ אינו מורה כלום, כי הלא אחכם גאונים ולדיקים וצראשם כ"ק בגאון הקדוש מסאעמר שליט"א. וכבר כתבתי בסי' קל"א דאם ילא הוראה זו דמקוה ע"ג מקוה ע"פ הוראת אדם גדול אין להרבה אחריות. ע"פ ח"ה סי' קכ"ח-ב והרני ידיו אהבו מצרכו בהלכה וכט"ס, מפנה לרחמי שמים.

הנה כ"ה הפליר צי בלוחות שניות ושלישית לחו"ד העני בענין מקוה ע"ג מקוה וידעתי שלא לידיו לרך בזה כי כפי שכותב כ"ה גם כ"ק אדמו"ר בגאון הקדוש מסאעמר שליט"א מורה בזה לחומרא אחרי שרצונו הדי"ח ח"ב סי' פ"ח החמיר כ"כ בזה וגם ילאו לישע לו הרבה רבנים גאונים מפורסמים דמדינתם אי"כ מה אוסיף עוד בזה, אלא שאין ראוני לסרב לכ"ה כ"כ, ואנקוט נפשי בקפירה אומר כדרכי מלא.

הנה האמת שאין מלשונות הראשונים בזה ראי' מברשת, כי בגכ"ק בעל ד"ח בזה עיקר על לשון הרי"ש ריש פ"ג דמקואות במש"כ אי"כ כר"י וכגון דלא גביהא כולי האי, דלאחר שמתערבין נעשה הכל אשבוין וכי ולפי מה שפי' בהשוכה הרי"ש כלל י"א גם הרי"ש לא החמיר רק מרחוק, אבל לא כשעלוונה סמוכה ממש לתחתונה ולא מפסיק רק הרגפה, ובאמת גם צד"ח עממו לא נמלא בזה צפרוש להחמיר.

ובפרט שאי"כ בהמשכה דלרוב הדעות רק דרבנן, וצפרע כשעשים תרתי דרבנן דהיינו שמכניסים המים השאובים דרך זריעה צבור זריעה, ומבזר זריעה ואלא עוד בהמשכה, ומים אלו עומדים כ"ג מקוה אחרת דרך השקת הרגפה, דאפילו בחד דרבנן מקיל צרי"ש פרק ו' צמשתיו דמטכרין עליון מן התחתון, וכהו לדידן מחמירים שאי"כ דאורייתא, מ"מ באופנים הב"ל גם לדידן כיון חד דרבנן ולפעמים הרי דרבנן, ולי"ת דלא מחלקין צד"ד בין דרבנן לדאורייתא וצרי"ת הא אטו הא לא כן כי הש"ך ר"א סי"ק קי"ז לדעת הרי"ש דכולו שאוב דאורייתא שפי' הש"ך דמ"מ ואפשר לקיים משנתו דמש"ך כחוט השערה בגוונא דהוי דרבנן גם להרא"ש ע"ש.

וגם מש"כ אחד הרבנים הגאונים שליט"א מתשובת עמק שאלה יו"ד סי' כ"ט עיינתי שם ותלה עממו בלשון הריב"ש סי' ר"צ והרבה יש לעיין בזה, כי סוף סוף לשון הריב"ש לא בהיותן זחולין לא מראה כן, אבל בעלה דעתאי.

מיהו אינו רואה חועלת צלפול הזה כי להלכה למעשה גם אני עני מנערך להחמיר בכללה לכחילה עכ"פ וטעמי פשוט דאלו היינו דנין על הוראה פרטית של מקוה יחידית הי' מקום לחד להקל ע"פ הב"ל שגם הדי"ח ז"ע לא החמיר בזה, אבל כהיום שהעולם פתוח ופרוז וכל קולא הוא מכה מהלכה ביותר והדור הזה אהב שלא יכבדו עליהם, וגם צע"ה אפסו המורים כהלכה עפ"י ד' חלקי שו"ע וצפרע צעיירות הרחוקות, ע"כ אין לעשות מקוה ע"פ החכמות ותחבולות, רק לעשות מה ששאר הוא לט"ע כאשר מוצא צפוסקים מתשובת התשב"ץ והרד"מ, — זה המעט שהשכתי למען כבודו.

בר"ק ר' שמואל ב"ר זאנר צ"ל

היה כראיה יום אחד של זכיה וזיוס כי זימי נדחה קלה, וכמו
 כן לייש זוכה הפגנה יזכו שהקשו הראשונים זיל נדעה הרי"ה
 המיון ז"ל כי דקאמר גרי"ש דזיוס כ"ג מ"ג זימי זיכה קלי
 ומש"כ הרי"ד בזה ל"ג.

(ז) ומיהו י"ג גי'ין זוכה הפגנה אם דנה ורה"ה אהרי אהי
 ימים דזינה גמיה ימי יסרה מיוס רה"ה גמיה
 דקיי"ג ברי"ה אי מהתנה ימי נדחה מיוס הרי"ה, וכן יש ל"ג
 דזינה בשקרה רה"ה ורה"ה חוק ימי נדה.

(ט) נראה דה"ל דזינה קובעה וסה זימי זיכה אינו חלה זוכה
 הרה"ה וזוכה הפגנה דשיקר השהות הראיוה ה"ה
 ז"ל הזמן יאחרי שה"ן זכה בשעט האורה נהיות זימי ה"זכה א"כ
 ה"ן כל"ן שזיון זין הראייה דה"ל יום ה"דש וג"ה יום ההפגנה סיכה

(ג) ונראה דה"ל נדעה הרי"ה דפוסל במקום שמימי ונלגין
 ומשלימין אותן בשלובין עד שיכה רוב כשרין ולא
 מחלה על מחלה, מ"מ בממלה ככתף במקום שכל וירד לריקני
 מודה דה"ל משיקר דה"ן מחכרין השלובין כשזרעו במקום שלם
 חלה במקום דנראה כנעל הכשרין פסול מדרבנן, וזה דוקא בנחו
 השלובין במקום ואח"כ נועל מן המקום או אח"כ נעלגין בקרקע, ח"ל
 בשופך שלובין למלה ויולאין נראה כאילו השלובין יולאין וכשר,
 וזה מוכח מהמי דתן ממלה ככתף, וזה יש לפרש דזברי הרי"ה
 ברי"ה ברי"ה שער המים, שהכסים שם לפסול מחלה על מחלה
 וז"ל דמתן בעליון עד שירד לתחתון מ"מ שחזי שה"ן ניכר
 שחסרו הכשרים, ח"ל כמש"כ הרי"ה ברי"ה זוכה אחר מבוחר
 דגם בתן בעליון וירדו לתחתון בעיני מחלה כשרים, וכשתן מ"מ
 אמרינן דכל אחד מהן מחלה כשרים ומחלה פסולים, ונראה דזכו
 לא השוה השלובין והש"ך להחמיר כיון דדעה חוי יבמה שם דה"ל
 דאמר עד רובו רובו היינו כמש"כ ח"ל מ"מ שלובין אפי' רובן שלובים
 כשר וכ"ד הרי"ה והרי"ה פ"ג מ"ג, והרי"ה ברי"ה מקוהות ס"ה ח'
 הרי"ה להוכיח כן, וה"ל הרי"ה דפוסל נתן סאה ועל סאה בשלובין
 נראה דדוקא בניעול פוסל וכמש"כ הרמב"ם ז"ל, ח"ל בממלה
 ככתף בעליון וירד לתחתון ח"ל ברוב שלובין מכשר דה"ל דוקא
 במחלה על מחלה הו"ל לפרש דה"ל כחמ"ה ה"ל אפשר ללמ"ס וכיון
 שהעדיף משהו על מ"מ כרי איכה רוב שלובין, ח"ל וה"ל ג"כ
 ברוב שלובין כשר, וכ"כ ט"כ דעה הרי"ה ברי"ה שער המים שרי
 דעתו דמחלה על מחלה פסול, וה"כ ט"כ לומר דממלה ככתף
 בעליון עדיף, וה"כ ח"ל ברוב שלובין נמי, וה"ן לנו להחמיר ח"ל
 במה שזכירו רבוחינו השלובין והש"ך להחמיר, ח"ל בממלה ככתף
 ונותן בעליון וירד בתחתון ח"ל נחו השלובין כלל לא מלינו שהחמירו
 אחרי שדעה הרי"ה פ"ג ערה ל"ג ל"ג דעה הרי"ה ברי"ה זמן
 דעה הרי"ה שס"ה רי"ד ערה ל"ג ל"ג דעה הרי"ה ברי"ה זמן
 שנוטלין המים הקרים מן המקום ונותנין המין כנגד מה שנטלו
 ממנו, וכס"ה רי"ד כ"ג בפשיטות נה"ג ח"ל ככתף במקום המלה
 עד שירד מ"מ בריקני שצ"ו.

הלכות מקואות

סדר עשיית מקוה

סימן קכב

(א) ע"ד המקוהות ששיבין בני ביהוה זה ח"ל זה יאחד מן
 חזיון המקוה טהרה, והש"ך מוכיח לאור המים, ח"ל
 כי מלפניו מ"י גמיה מ"י סאה, יחזיק מקוהו כי מ"ס דרך
 נהרות המקוהו מ"ס וכן הנה, ויהי"ש מקוהו ממנו כמקוה
 טהרה, ה"ן בזה ש"ס פקוק דה"ל ח"ל מ"י שער שלובין ה"ן
 מחכרין צה"ל לאור המים כד"ן המשנה פ"ו מ"ה, ה"ה בעליון
 מ"מ וכתחתון ה"ן כל"ס מנוח ככתף ונותן בעליון עד שירדו לתחתון
 ח"ל המים סאה, והק"ב המקלה למקוה נריך להיות גבוה מהק"ב
 המקלה מ"י העיר לאור המים כדי שיבואו מ"י העיר לאור המים
 במקום השבירן ש"ס יק"ב המקוה נמוך ממלה מ"י העיר וחתון
 ח"ל המקוה וחתן יק"ב צה"ל ש"ס ז"ל זריעתן במים וחתון ח"ל
 שהוחלט לפ"ן כ"ג מ"י סאה השבירן, ואמ"ס ח"ל מ"י העיר נמשכין
 ז"ל קרקע ג"ע וה"ו כ"ג כמש"כ יש ללמד להק"ל [וכש"כ כש"י
 העיר נמשכין מן המעין, ז"ל פלימה המהוועט ז"ל השמ"ל, וה"ו
 פוגע ש"ס כ"ל קיבול דדרבו דה"ל נעשה שלובים כ"ל, והמ"ס כפי
 הדין יש דדרבו ש"ן ויש כי צ"ח קיבול] ח"ל לכתחלה וכן שהמים
 הצה"ן ירעו הצבירן וה"ל פי הלוגר של מ"י העיר גבוה מן
 המקוה יש לתקן לפי הלוגר כך שפי הצ"ח יב"י למטה מן
 המקוה, וכ"ל נעשה המשכה על הקרקע ג"ע קודם שיבואו המים
 למקוה ולגורו של מל"ט הנה"ג דינו כקרקע שעצמו נבלות המים.

(ב) ולענין חומת השב"ל שהביא הש"ך ס"ק ס"ג, לחוב נדעה
 הרי"ה דמפרש ה"ל דאמרו יבמות פ"ג ב', נתן סאה
 ונעל סאה לענין מ"ס שלובין, נראה דה"ל החמיר ח"ל בנתן ונעל
 או במקוה שמימי מהמעטין ומשלימין אותו בשלובין דנראה כאילו
 החלופו ח"ל הכשרין בשלובין וכמש"כ הכ"מ פ"ד ה"ו ב"ס הרמב"ם
 ז"ל ס"ג, נפרש דעה הרי"ה ש"ס ה"ה ז"ל פוסל נתן סאה ונעל
 סאה, ומ"מ העתיק דין המשנה ה"ה בעליון מ"מ וכתחתון ה"ן
 כל"ס ממלה ככתף ברי, ומשום דממלה ככתף לא יוכר שנועט
 הכשרין, ואפשר נדעה הרי"ה דוקא נתן ונעל ח"ל נתן ולא נעל
 כשר ח"ל שמי המקוה נבלגין כקרקע ומתמעטין, ח"ל הרי"ה ברי"ה
 כש"ה פוסל גם כנבלגין ולעולם לריך רוב כשרים בזמן שה"ן מ"מ
 כשרין, ולכן הזכיר החש"ל דברי הרי"ה ולא דברי הרי"ה.

76

ובטוין

"א"ה הספר על מקואות קמא — מקומו בסדר טהרות לפי שרובו על סדר המשניות (פרט לענינים שונים שהעתיקנו לסדר יר"ד ס"ה קצ"ה). אולם
 מקואות תנינא רובו לפי סדר היר"ד ס"ה ר"א והעתיקנוהו לחלק כסדרו בספר מקואות. אמנם ברי"ה ה"ל מקואות הנוו מעתיקים סדר עשיית מקוה
 ועוד עניני מקואות למעשה שנדפסו בליקוטים בספרים שונים וכן מבתי"ק וזלחה"ה בדיני מקואות למעשה שטרם נדפסו. — אחרי מקואות תנינא
 באים עוד ליקוטים שונים בדיני מקואות שנלקטו מספרי חזון איש.

(ד) והעושים הקב נמוך בשביל שהכה השקה מי המקוה עם מי אורז המים בשעת עבילה כדי ללמך דעת הרבצ"ד, עושים שטר מזויף מחובו, שאם בלנו לחוש לדברי הרבצ"ד ב"ה דלף בממלא בעליון לריך רוב כשרים, כבר נפסל אורז המים בימים האחרים, ומה חוספי ההשקה, ויש עושים בשעה צרות אחד מהן מקוה עברה ושיש אורזות של מי גשמים ואחד מהן משמש למלא את מקוה עברה שמקלחין לחובו מי העיר עד שממלא את מקוה עברה ואורז השני און מקלחין לחובו מים לעולם רק הוא משמש השקה למקוה עברה בשעת עבילה וגם כזה און יולאין דעת הרבצ"ד דבשעה שמולאין את המים מהמקוה על הרוב נקב ההשקה פתוח ויולאין המים מהאורז שלממלא מן הנקב ושאריו המים באורז רק עד הנקב, וכשהחזיק למלא המקוה ממלאין עד לממלא מן הנקב כדי לשמח השקה כשפריי, וא"כ נכנסין האורזין לאורז ערך ד' ה' ס"מ ואם גובה המים באורז 120 בחליפה מי המקוה כ"ד פעמים כבר ניתנו מים שאורזין לאורז כמלאו וכבר נפסל האורז לדעת הרבצ"ד, ולא עוד אלא שהמים שמקוה מוגבהין בשעת עבילה ועצם המים שבאורז ושנקוה להשתוות כ"י הנקב שביניהן, וא"כ נכנסין האורזין לאורז וצירוף האורזין הקודמין ממחר האורז להיות רוצו שאורזין פתוח מכ"ד עבילות, ואף אם ידקדקו לפקוק את הנקב עטם שזוהלין את המים מן המקוה, ושלא לפתחו עד שהמים במקוה יהיו לממלא מן הנקב, אכתי לא ילאו מהעובדה דהשאורזין נכנסין בשעת עבילה (האורז ואף אם יהי המוגבה נקב של 2 ס"מ ויהי כ"י עבילות 120 ס"מ מים שאורזין כמלאו של האורז.

(ה) ולעומת זה שלא הרויחו כלום בהשקה זו יש כאן הרבה מן הפוסק, ה' ששיי השקה זו המים שבאורז מהקלקלין שהיו המים שבאורז און מהחליפין אורז ומי המקוה המזוהמין מהערבין באורז, וכרי אנו משחלדין על הנקיון וההידור כראוי לעושי מלוח ואין נפסידים ידדים, ולא עוד אלא כפי שגודע לי יש שהכל שופך נפט או שאר מי חמץ לחוך האורז לבעל את הרחון המים שבאורז, ובהמשך הזמן מחרבה הנפט על המים, וגם הניחו עובדה שכל אחד החליף את מי האורז ומלא את האורז שאורזין, ולא עוד אלא שלפעמים משיקין ב' מקואות לאורז אחד, ויש ששעט עבילה באחד מהן נוטל הכל הפקק מן נקב ההשקה של השני כדי למלא מקוה השני, וממלאו המים שבראשון וזהלין בשעת עבילה [ולפעמים המים שבמקוה עדיין לא הגיעו עד הנקב והמים היולאין ממקוה הראשון הוזעלין למקוה השני דרך האורז אינן חוזרין למקוה ראשון והיולא לחוך לחוך ממש] והכל אינו מרגיש בפסול זה.

(ו) יו"ד ה' ר"ח ש"ך ס"ק ק"יב ורי"ד כתב שבהפקין כ"י אפסר דהרבצ"ד מודה בזה דכשר דכיון דלא נעל מן הכשרים נא הוי כמתן סאה ונטל סאה, וכמש"כ לעיל, ומיהו ל"ה שברבצ"ד דאפי' בממלא בכתף בעליון וירד לתחתון צטיון רוב כשרים, י"ל דה"ל יש להחמיר כאן, ואפסר דבכ"ה עדיף כיון דבכשרים במקומן עומדין, וא"כ לא ודענו עטם חומרא זו.

רא"ש ה' מקואות כ"י א' וע"כ לריך ליתן בו יותר ממ"ם, ד"ה פ"י כונה הרב"ש משום שא"ח לנמנב, ולא משמע כן דדרך חכמים לפרש זה כדו"ח, ואמנם ברש"י יבמות פ"ב ב' משמע דכל שנתן כ' סאה שאורזין ונטל כ' סאה מקרי מע"מ ואם נתן כ"ה סאה שאורזין ונטל כ"ה מקרי רוב שאורזין דמהמריק לחשוב את הניעלין כחילו הן כולן כשרין ולא לפי השבון, וא"כ דברי הרב"ש מבוטאין דיש לפסול את העליון כחילו הוא כולו שאורז, וכי נתן כ"ה סאה לעליון כבר נפסל ואינו מעבר השאורזין בבאין אח"כ, וענין התחתון ג"כ יש להשוב לחומרה דבכ"ה סאין הרבצ"ד ה"ו חטובות שאורזין כמו שה"ה ב"ה ש' ע"ה, ואחרי כ"ה סאין שנפסל המקוה הראשון כחילו רוצו שאורזין יש להשוב כל בבאין אח"כ כשאורזין, ושניהם פסולין, ואמנם הרבצ"ד ב"ה לא ס"ל כן אלא חשבנין זה שיעטל כמהלך על מהלך, ולשון הרב"ש נמי משמע משום שנתן יותר ממ"ם, ונראה כונה הרב"ש דמעט מים נשאר על עובי הכתלים וכדי שיררו מ"ם לתחתון ע"כ נתון בעליון מעט

יותר ממ"ם, ועוד העליון צבוח איונו מלא וגדוש ועד שיחליו המים ללמך משחכה מעט, ובעו"ש סכ"ד סהם כפרש"י ואפסר דאין הרב"ש חולק אפרש"י אלא דלא היה יכול להקשות על הרבצ"ד ואפסר לפרש דהצטיון היולאים מלאה על מחלה וכמו שפ"י הרבצ"ד ולכן סהם בעו"ש להחמיר.

(ז) בעה"ט ר"ש שער המים אי קשיא לך הא ציבומה פ' הערל כ"ו, הלשון איו מחושב, וצ"ה כ"ו"ה העתיק ל"ה דגשייר רובו ומסבדך כה"ל לישנא ממחי' דמקואות דנתן מים שאורזים כ"י ואורזא למשמע נמי מהלך דלעיל כ"ו, ונראה דל"ל אלהא מפסלה במחלה כדממריק לעיל, [הסם משום דנעל הוא חבל אם נתן ולא נעל לעולם איונו נפסל ועממא דמלמא דכתיב מקוה מים יהיה עכו"ל].

שם ואורזא מלא דלמך כ"ו, הלשון איו מחושב שהרי כבר מסיק כן הרבצ"ד בפשיטה, ונראה דוח' ליקוט שנכתב בפני עמנו, וחובנו דמסיק דלשי"ג דאם נתן ולא נעל הדיון נותן דכשר מ"מ כיון דדרך המקוה להיות מימיו חסרין במשך הזמן, וא"כ הדיון נותן שאם היו מים מ"ם מלוממאים ונפלו שאורזין יותר ממ"ם, אם נחסרו המים מעט פסול שהרי נחסרו ממ"ם כשרין וכל שאין מ"ם כשרין צטיון רובן כשרין.

שם בסוף שער המים צקירור דיוי מקוה, ואם היה מקוה שלם כשכרות איונו נפסל בשאורזין אלא א"כ נפלו בו מע"מ וכ"ש אם נפלו בו רוב שאורזין, כונה ז"ל במקוה מלא דכשנתן בשאורזין יולאין הכשרים, או צבולנו אח"כ מעט מן המים בקרקע, אבל אם יש מ"ם כשרין כל שאורזין שבעולם און פסולין.

סימן קכד

(מכתבים מכת"ק וזלה"ה)

— מכתב א —

(א) הזכרתי כי המים למטה מן הנקב, כי כן הוא באורז הדש ערם ששצבו הכותלים לצלות, וצ"ל היה להוסיף כי אף אם צנור ל"י שיטורא, אכתי בשלבים עבילות נפסל האורז לדעת הרבצ"ד, כי ערך 5 ס"מ מוגבהין המים בשעת עבילה.

(ב) כמדומה שאין לורך לרמות את עצמנו כהרבצ"ד היה מכשיר נתן סאה וי"ם צומן שבהשאורזין פושירן, הלא כה"ה אמרו בגמ' יבמות פ"ב ב' דאיכא שאני אומר, ואפסר דנתן ונטל אוחה סאה עתק ומ"מ לא הכשירו אלא מהלך ולא רובא.

(ג) אין הקוה מכריע אלא שאם נחפשע איונו שוקב, אבל כשנתן המים זורם דרך נקב כשהמים עדיין מקובצין הוא שוקב מהמה כובד המקובץ, גם יש כאן כה של זרם, וכש"כ כשהמים באורז למטה מן הנקב שהמים נדחקין וע"כ ההמין נדחקין לזון ומחערבין ומזעננין, והחילוק צין חמין לזון לענין חטובות הוא רק באחז קטן איונו נרגש כלל, וגם הבדל החום לאחר שלענין הוא כאפס שהרי און המקוה מים רוחקין, ומה שיש לורך לערבן זהו נתון צנזון ג"כ דלשי"ג דיש בילה בלה אבל צבילה צנו, אבל לא מסרו כלן חכמים ההלכה לפיכך, לשקול את המים, והלא לפי ש"פ איירי במ"פ, והכל מודים במ"פ דברובו פסול כדנתן במקואות, אשי"ג דמ"פ און מחערבנים.

(ד) לא מלאהי מי שיחמיר היפור, אלא כך אמרתי, הלא הכל במזלג—חליט—מלחה—וכרבה—פלוכה—בה—שבת—ובהלכות חכב וצ"ה עריפות שאין אנו מושפין לדעת יהודי, וצ"ה חמינה דנתן סאה וי"ם איה ל"י מלאה אבל ממלאה בכתף ונתון בעליון לית ל"י מזלג, וצ"ה חשבו החורגים ז"ל לדעת הרבצ"ד דלמך דחיוו אלה במע"מ אבל הם הוסיפו יותר ממלאה נפסל, ועממא רבא חיה בו, דמ"ם וי"ם ניכר שממלאה את ההסר בשאורזין, אבל צנותן למלאה, שיעצרו המים לגבי און ניכר שימוש שאורזין למקוה וכמו שפ"י ב"י דעת בר"מ, ולא עוד אלא דצ"ה ליק ממחי' דממלאה בכתף, וצ"ה

וגלה ממחי' פ"ו מ"ג, וקשיא—כל הני מחי, ואמ"כ הש"ך צ"ה ר"י שאלה לחוש לדברי הכ"ה וצ"ה צ"ה ר"י טרח וצ"ה חמין מהערבין, ה' וצ"ה חמין מהערבין יש צ"ה סמך על ז"ה, אלא צ"ה יגיע לעולם לכן ומשמשים ושלוש, ה"ה צ"ה ר"ה והמקוה היו שלחומרה השני הגזב

(ה) ואם נמלא מי ש' ודוקא מע"מ וצ"ה צ"ה כמה פעמים פעמים, וצ"ה, ולא היו צ"ה להשיק ודלי היה וכדברי הח"י

(ו) נידון החצ"ן ה' החסרון כאן החצ"ן לשון הרבצ"ד ו' המקוה דרכן ליהבך ו' הכול

סוף דבר הכל משמע, לשאורזין, וצ"ה ו' ימים כבר נשפך לחובו מוזכר זו בחכמה שלם חזו צ"ה לחלוק עליו, רק

(ח) אם נקב השקה הוא במקוה 120, יש שאורזין וכשהוריקו את ה' החליפין ג"פ יש להשוב צ"ה ואם היה בו שיטור מקואות מלוממאות פסול מקואות, אם החליפו ה' ס"מ יש להפ'

(ט) אין כאן מקום לצדוה צנחה או צנעט שטל פני האורז שוכנים מ' עוברין החטובות והן ה' החאמרה

(י) הנכנס למקוה והוגבו יולאין ומקלחי מים זה הוי גורם למעט צ"ה רגע ללאח. מהנקב ו' חוננו רואה לא ויעיל כלוב

(י"ג) הטבילות עושה את כל הטבילו החליפו את האורז לרוב

כרוך כמ"ש האחרונים ו"ל וכמ"ש כת"ר ממהר"ם שי"ק סי' קצ"ג.. ואמרי יושר סי' ק"א ומהרש"ק בשו"ת טהרה ר"א ס"א ומהרש"ם ח"ב סי' קל"א ועיין בעה"נ להראב"ד ו"ל בדיני המשכה ולכן לא התיר אלא לצורך גדול אבל אם הי' לו מים כשרים ממש וכגון שהי' לו בור מן הצד להשקה בשטח שוה ג"כ לא היה אוסר המים הללו דקטפרס זה אינו וזחל ממש שלא יכשרו המים אפילו מן הצד בשביל הנקב שלמטה במי גשמים התחתונים כנלפענ"ד ברור.

אלא דלפ"ז לכאורה אפילו בבור אחד הי' לן להתיר כל שהי' בור מן הצד מעיקר דינא שהיו יכולין להכשיר המים השאובין ממנו והמים מתחת המקוה לא מעלין ולא מורדין להר"ת דהאי קטפרס לא פוסל וכ"ש לפי דעת הפוסקים דלא הי' קטפרס כה"ג דגם הד"ח מודה בכגון זה. ולדידן דנהגין בב' בורות מן הצד משום חומרא מ"מ לענין השקה הי' די באחד וכנ"ל. אמנם הרוצה יכול עוד להחמיר באופן זה שהמים השאובין לא יכנסו מיד אל המקוה אלא יכנסו אל הבור של מ"ג ויורעו שם ואח"כ משם יכנסו דרך נקב מבור לבור אל המקוה ואז כבר יכנסו מים כשרים אל המקוה ויהיו מים כשרים על גבי מי גשמים התחתונים דכה"ג לכ"ע ליכא לספוקי בשום ספק בעולם בקיצור מעיקר דינא לפענ"ד אפילו הי' בור תחתון יצאנו יד שיטת מרן הד"ח ע"י הבורות מן הצד שישק המקוה להם ולא צריך להשקת הבור התחתון אמנם הרוצה לצאת חומרא יתירה לעשות הברז של השאובין ולהכניסם בבור השקה ומשם יצאו והיו למקוה כשר דמעולם לא נעשו שאובין מהיות טוב הוא זה באמת חומרת החז"א בכל המקואות ולפענ"ד הוא רב התועלת בלי שום היוק דידוע דבהשקות במציאות שח"ו פעמים ישכחו להשיק השאובין אבל בזה לעולם המים כשרים וליכא שאובים לעולם אלא אח"כ ישק עוד משום חומרת הראב"ד להבור השני ולמטה ממילא יהיו מחוברים לדעת המהרש"ב ולדעת מרן הד"ח אינו מזיק חבור זה ויפה הורה בזה מעכ"ת למעשה. אלא דמה שכחב דיש לעשות הרצפה המבדלת בין מקוה להבור מתחת המקוה דקה ביותר לפענ"ד לא בעי לזה דלכ"ע כיון דהמים נורעין מן הצד אין נפ"מ בזה וגם כי לפענ"ד לעיקר דינא אין נפ"מ בזה ולא רצייתי להאריך כיון דאין נוגע לדידן.

עכ"פ יפה דן ויפה הורה ונכנס בשלום ויצא בשלום במקוה המהודר וכשר לשיטות רבותינו הצדיקים האחרונים נוסף על הראשונים וי"ר שיזכה להיות ממזכי הרבים עבגצ"א.

ועד הנה כתבתי אליבא דהלכתא אמנם לא אכחד מה שעל לבי שקשה עלי מאד מאד הני שינויים במנהגי עמנו בשנים האחרונים בכל דבר בכלל ויצא לטעום טעם אחר שלא כענינו בין להקל ובין להחמיר והלואי שלא יהי' קל וחומר שתחלחו להחמיר וסופו להקל וז"ל הח"ס יו"ד סי' רי"ד וגאון אחד קדוש יאמר לו שרצה להנהיג חומרא במקואות והח"ס ז"ל האריך לישב מנהג הקדמונים וכתב ז"ל הארכתי בכל זאת ללמד זכות על המקומות הגדולות המהוללת שטובלים במקואות כאלו בלי שום דוחק כי יש באותן מקומות מעיינות ומקואות כאלו סמוכים לנהרות

„ובעירנו יש במחוז צוקערמאנדל מקום כזה סמוכה מאד לנהר דאנאי ובקלות היו יכולים להמשיך לה מים מן המעיין ולא חשו גאונים קדמונים לזה ע"כ יצאתי ללמד זכות ומ"מ פשוט המחמיר יחברך ממקור הברכות וממענין הישועות ישאב מים בששון. אך כדור הזה אשר בעוה"ר לא לבד כיטול פ"ו גורם וכמ"ש מהרי"ק שרש נ"ו אלא ישמעו לרופאים פרוצים כידוע ויצא בזה מכשולים גדולים ח"ו אלו הייתי נמנה עם אותה חבורה הייתי מסכים להתיר באגודה אחת ובחבורה אחת כנכנס לש"ש ועי"ז ישמעו הנגידיים לפזר ממון הרבה לחקן הכל עצהיו"ט כגון תקונים ברעפי הגג ובסלונות וכל כיוצא בזה והמחמיר יחמיר לעצמו ואמרו רז"ל עת לעשות לה' הפרו תורתך יש שבהפרת התורה תקיים התורה וחלילה להפר התורה אלא כעין נדון שלפנינו ודי לצדיק וחכם כמותו ירבה בישראל וכל דילדא אימא כוותיה תילד כל יושבי תלד, ע"כ דבריו הקדושים ע"ש ועיין בספרי משנה הלכות ח"ה סי' ק"ד וד"ל.

אלו דברי ידידו דושה"ט ושכת"ר בלב ונפש והנני בבקשה שאל יאשימני על האיחור כי לא מתמת החרשלות ח"ו והנני מכבדו ומוקירו מאד כערכו הרב.

הטרוד והעמוס בעבודת הקודש בכתף ישאו בלב ונפש מנשה הקטן

סימן לב

7 הוראה בדין מקוה ע"ג מקוה →

יואל טייטלבוים

אבדק"ק סאטמאר והגלילות ברוקלין נ"י.

ב"ה ג' לס' וישלח יעקב חשל"ג לפ"ק

שוכט"ס לכבוד ש"ב ידידי הרה"ג החסיד המפל' וכו' כש"ת הרב חי"ל דייטש שליט"א האבדק"ק העלמען יצ"ו אדשת"ה

הנה בדבר המקוה שעשו במיאמי מקוה על גבי מקוה הנה כבר גיליתי דעתי בזה כי אין לעשות כזה מכמה חששות ולכן כדאי שישע כת"ה לשם ולראות שיתקנו את זה וכשיהי' שם יראה בעינינו מה שיש לחקן עוד וחוקה על חבר שאינו מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן והשי"ת יצליחנהו בכל עניניו ויזכה להרבות טהרה בישראל כאי"צ ול...

ידידו דושת"ה באה"ר

הק' יואל טייטלבוים

ספר שו"ת בענייני

חמ ט"ז

כרמל' ל' שנת ה'תש"א סיון תש"א

סימן לה

מכתב ברכה

חנני יום טוב ליפא דייטש
העלמעצער רבי

ב"ה ערב שבת קודש קודם חצות פ' חיי שרה תשל"ג
ברוקלין יצ"ו

שם משמוא"ל, מפורסם בישראל, חוב"ד חברי"ם, בדעת
ובחכמה נאמרים, ה"ה ידי"ג וידינכ"ח הרב הגאון הגדול
מרבה רגלים כנדל, כש"ת מו"ה שמואל טובי שטערן
אב"ד מיאמי ביטש יצ"ו

אחדשתה"ר באה"ר באתי להדגיש לכבוד הדרג"ג
קול זמרה על אשר עבד עבודה תמה ועצומה לילה ויומא
לבנות מקוה כשירה בעירו מיאמי ביטש יצ"ו דבר גדול
עשה בזה להרבות טהרה בישראל והנני בברכתי שה' יתן
לו כח עוז ועצמה לתקן חקנות גדולות ביד רמה וחקותי
שהרבנים הג' והבעלי בתים החשובים שיחי' יעמדו לימינו
ככל דבר שבקדושה במדה גדולה

הכו"ת למען קדושת טהרת בנות ובני ישראל

חנני יום טוב ליפא דייטש

סימן לו

גילוי דעת במקוה ע"ג מקוה

חנני יום טוב ליפא דייטש
העלמעצער רבי

ב"ה א' פ' מקץ תשל"ג פה מיאמי יצ"ו

לכבוד הרבנים הגדולים דקהלות מיאמי יצ"ו שליט"א
הנני בזה להגיד שמקוה אחת החדשה ברחוב משיגער
עוו. שנסתם חזור שהי' בין המקוה להבור התחתון נעשית
על פי הוראת כ"ק רבינו הגאון הקדוש מסאטמאר
שליט"א, וכל המקוה ההוא לא שינו מדעת ורצון קדשו
שליט"א וממילא המקוה הזה היא בתכלית הכשרות
וכשירה היא לכתילה בלי שום חשש ח"ו.
ומעתה יעזור ה' שיתרבו הטובלים ויתרבה הטהרה
בישראל ועי"ז נוכח למאמר הנביא (יחזקא' ל"ו) וורקתי
עליכם וגו' בגאולה שלימה בבי"א.

הכ"ד הכותב למען הטהרה

חנני יום טוב ליפא דייטש

שלחתי העתק מכתב זה לכ"ק אדמו"ר הגה"ק
שליט"א מסאטמאר וגם להגאון הדור מרן רבינו משה

פיינשטיין שליט"א ראש ישיבה הק' הפארת ירושלים,
ולהאגודת הרבנים שיחי' כי באתי בשליחותם.

חנ"ל

סימן לז

ב"ה ד' לסדר באר מים חיים התשל"ג
לכבוד האי גברא רבא ויקרא מדברנא דאומתי' רבן של
ישראל וכו' כקש"ת מוה"ר ממ"ש שליט"א

שלום וברכה.

אלפי תודות בעד ברכותיו המקוריות הבאות ממעיני
הישועה. ב"ה תלי"ת כי זכיתי ב"ה לברך על המוגמר
אחרי עבודה קשה בידיים ממש מתחת בנין המקוה כי לא
סמכתי על הפועלים. וגם ב"ה כיוונתי לדעת קדשו של
הד"ג שליט"א לעשות הכשר הבורות לצאת ידי מנהגי
חב"ד וגם שיטת הדברי חיים זצ"ל כלומר הן אוצר תחת
המקוה והן נשיקה וזריעה מן הצד, ויאמין לי כקש"ת שלא
קל הדבר לצאת ידי כולם בפרט במקום שהבקיאים בהל'
מקואות חסרי שיעור, ועברתי עם הבע"כ מאה ואחד
פעמים כל השיטות.

אודות מקוה של נס במקוה י"ל כיון דבעי שיעור בנס
ליכא שיעור וכן בנר חנוכה כי מי יודע עד מתי יחקיים
מציאות הנס ועיין בשו"ת חת"ס ק"מ בדין ח"ש במקואות
וכעין בשו"ת ח"צ לגבי ח"ש במצה ודו"ק. ויש לחלק בין
נס לנס יש נס שעצם המציאות היא נס ויש נס שהחגלות
המציאות לאיש או אנשים הוא הנס אבל עצם המציאות
היא בבריאה כעין ירידת המן, המן היתה לחם מן השמים
ורק המציאות היתה בדרך נס ועיין בש"ס חולין פ"ח, יומא
ע"ח, ובאמת מש"ס פסחים נ"ד כי דברים שנבראו בע"ש
ביהש"מ מן ובאר (בפ"א איתא פי הבאר) נראה שהם היו
כבר נבראים ורק מציאותם לישראל היתה הנס כלומר
נבלע פתח הבאר ונתגלה למשה רבינו בדרך נס אבל מי
הבאר היו שם מעיקרא והיתה שם מים במציאות. והנה
מחטים שירדו בעבים שפרש"י בדרך נס איירי בנס של
מציאות ממש. וכבר ביארתי בספרי למה זרעו במשכן
למנחות ולא עשו מנחות ממזן כי הלא משמע מש"ס
קדושין שיצאו ידי חובת מצה מן שנאמר ויהי ממחרת
ויאכלו מעבור הארץ ובערב עוד אכלו את המן ובודאי
מצה אכלו, הרי יצאו מצ"ע בדבר של נס, אלא אמרתי
שמה שלא ירד מן אלא ליחידים ולא לצבור עומר לגלגל
ולא הקריבו במדבר קרבנות יחיד וגם למסור לצבור לא
יכלו משום דהקדש הוא קנין. ולא-ניתנה לקנין. אלא
לאכילה (יש לחקור, המקדש אשה במן אי היתה מקדשת).
בגדרים של מקום שעצם המציאות היא של נס כגון
מי שנברא בספר יצירה הרי ידוע תשו' ח"צ וגם צנפת
פענת סי' ז' שאין עליהם דין אדם ובודאי אינם בגדר
ישראל ואי אפשר לצרפם לי' ויש לחקור אם הם חייבי

אינני מסכים למה שכתר"ה שליט"א מתחיל את החלק מקונטרסו הנקרא „קונטרס חיבור למקוה לגבי שאובין“ שכת"ר כותב שם: „והיבור המקוה הוא ע"י קטפרס“. זו בהחלט לא נכון. לבר ממה שהאמרי יושר מבאר בדעת הד"ת, הנה כאן המציאות היא אחרת. שני הנקבים שכ"א הוא טע"ט אינם נסגרים אף פעם. תמיד הם פתוחים ובזמן שהמים הפשוטים זורמים הם נזרעים בתוך מי הגשמים דרך החורים האלו ונעשים כמוהם והם עולים דרך החורים למעלה ואין כאן מקום כלל לקטפרס. וזהו מה שכתוב בהוספה לס' טהרת המים בס"ד ד' שדנתי לפני כ"ק והוא הסכים להלכה לדברי, כלומר שזה אותו הדבר מה שכ"ק רצה שהמים התחתונים יעלו על גדות הרצפה, כי אלה המים הנכנסים דרך החורים ונזרעים בתוך מי הגשמים נעשים כמוהם ממש.

ומה שבס' של הרה"ג טלושקין מביא בעמוד רע"א אין לזה שום שייכות לכשרות המקוה ע"פ דעת כ"ק אדמו"ר נבג"מ.

והנני המכבדו בכל הדרת הכבוד ודו"ש

יעקב לנדא

סימן מ

76 כ' סיון התשל"ג

לכבוד ידידי הרב הגאון צמ"ס שמו מפאריס בעדת חלקו וכו' כקש"ת מזה"ר ר' יעקב לנדא שליט"א אבד"ק בני ברק יצ"ו

שלום וברכה

מכתבו היקר הגיע לידי היום ותיכף אשיבו דבר ולא חצי דבר תשובה מאהבה וכבוד.

הלא כב' הד"ג שליט"א בדברו כותב ממש מה שאני החלטתי שיש איסור קטפרס אם המים שאובים אפילו בהמשכה באים מלמעלה למטה בזמן שאין מי גשמים בבור התחתון עולים למעלה מן הרצפה, כי כל טעם הכשר המקוה היא משום דהוה זריעה ולא השקה ולכן המים הפשוטים צריכים לבוא מלמעלה למעלה, ועוד נקודה מה שהאיר כת"ר שליט"א אותי ע"י הטלפון שאין הד"ג מקפיד לנגב את המקוה אלא להיפך שיהיה תמיד המים שוטפים על גבי הרצפה ולפי הד"ג שליט"א או אפילו אם יבאו המים מלמעלה למטה הלא לא תהי' קטפרס.

מי אני להכניס ראשי בין שיטות הפוסקים הדברי חיים זצ"ל והאדמו"ר המהרש"ב זצ"ל אם יש להתיר מקוה ע"ג מקוה או לא, אבל אחת אדבר ולא אשנה כי אפילו לשיטת הד"ג ע"פ מה ששמע מרבו כ"ק זצ"ל „המקוה הבנויה במיאמי ביטש ואופן ההשקה שנעשית פה

מלמעלה למטה, והכרת לנגב ולנקות המקוה בכל עת שמשקין אותה, אינה מתאים להוראת המהרש"ב זצ"ל. ולכן אי אפשר להכשיר מקוה ע"ג מקוה במיאמי כמו שהיא בנויה.

עוד ב' חששות יש במקוה שלנו מה שאין מדברים מזה הגאונים הנ"ל זצ"ל. והמה:

א. ע"פ האמרי יושר ח"א סי' ק"א שהוא מקפיד שהרצפה תהי' ישרה ולא בשיפוע אפילו אם אנו אומרים שאין קטפרס אלא במדרון מרובה הנ"מ אם אין נקב מלמטה אבל בנקב מלמטה בודאי יש לחוש לקטפרס, אפילו אם המים נפרצים מעל הרצפה מבור התחתון.

ב. במקוה שלנו ישנם בורות ג"כ מן הצד והמים הפשוטים נכנסים אל הבורות ונזרעים שמה ומשם נוולים למטה ונישוקים ממי הגשמים של בור תחת המקוה, והנה ישנם מי שהם רוצים לומר כי באופן זה שיש גם בור מן הצד אז בור התחתון לא מעלה ולא מוריד ואין כאן פסול במקוה. לעת עתה ישנם מי שהם רוצים ללמוד בהוראת כ"ק אדמו"ר מסטמר שליט"א אמנם ראשית דבר אני שמעתי מפי כ"ק שליט"א שלא התיר כן אלא מפני דרכי שלום יען שיש כבר בור הן מלמטה והן מן הצד, וגם הוא לא ידע שהמים הפשוטים יבאו מלמעלה ולכן לא חשש לקטפרס כשהמים נוחים מיד שבאו למקוה מלמטה, ועוד שיש לחשוש לש"ס שבת י"ד, אילו יאמרו השקה מן הצד מטהרין ואילו יאמרו מלמטה ולמעלה ואם תהי' פסול באחד מן הבורות הן מן הצד והן מלמטה יהיו נשים שלא יבאו לטבול במקוה וא"כ יוציא לעו על הבור הכשר, ולכן לפי דעתי כל המוסיף גורע לבנות המקוה באופן זה (וחבל כי אני עשיתי זאת כי בתחלה לא עלתה על דעתי חששות הללו ואודה על האמת ולא אבוש).

לכן אין לי שום ספק שהד"ג שליט"א לא יתיר המקוה על גבי מקוה במיאמי כי אין המקוה בנויה כהוראת המהרש"ב ז"ל וגם לא כהוראת הד"ח ז"ל ולכן מיד שאי אפשר לבטל הבורות מן הצד כי אי אפשר לעשות זריעה לבור התחתון לכן אין לנו עצה אחרת אלא לסתום בור התחתון. ועוד כי חמירא סכנתא מאיסורא כי אפילו אם יתיר ההשקה מלמעלה למטה אבל אם אנו מנקין המקוה בכל עת ומנגבין אותה בודאי יש רק השקה ע"י קטפרס ואי אפשר לומר כדעת המהרש"ב ז"ל שהיא מקוה אחת וכל החשיבות של מקוה אחת הולכת. אקוה כי נוכל להשתיק המחלוקת ונסיים בכי טוב למען טהרת קרשי בני ישראל.

בכל הכבוד הראוי והוקרה רבה באמת בדשה"ט בלונ"ה

שמואל טובי שטערן

L

Te ב"ה, ר"ח שבט תשל"ג

להרה"ג והרה"צ המפורסם מוהר"ר יוסף גרינוואלד שליט"א
אב"ד דקהלת פאפא

שלו' וברכה!

מכתבו הגיעני לא יכולתי להשיב תיכף כי הייתי ל"ע חולה זה שבועיים, האמת אגיד ולא אכחז שבקראי את מכתבו לא יכולתי להבין איך הוציא פסק לומר שהמקוה במיאמי איננה כשרה לכתחילה על סמך הראיו' שכתב, אני מכיר את כת"ר כאיש אמת בלי שום פניו' של הבל, ואיך מלאו לבו לומר על מקוה יחידית שבעיר לע"ע שכל בנות ישראל הולכות לשם זה שמנה שנים ונבנתה ע"י רב ת"ח ויר"ש, לומר שאינה כשרה על סמך ראיות שלא קרב זה אל זה כלל וכמו שאבאר לקמן, יש לי למוד זכות על כת"ר אחת והוא שמסתמא קרא מכתבי ופסקי בשטחיות בעלמא, או שלא קרא כלל רק מה שקראו לפניו וכתב מה שכתב, ותייתי לי שביום ה' ערב חנוכה יום א' אחר נסיעתי משם הודיעו לי ע"י טעלעפאן שהרה"ל מהעלמעץ הודיע להם משמו של כת"ר שלא ישחמשו בהמקוה לכן לא עשו באותו ערב המקוה, ובערב באו הרבה נשים לטבילה ואמרו להם שילכו לים, ואמרו אחדות מהנשים שידעו שלים לא ילכו, ומהיום והלאה לא ילכו כלל לטבילה, ואמרתי להם ע"י הטע"פ שתומ"י יעשו המקוה בלי שום טו"מ וכן עשו והודיעו להנשים. אם יש מקום לדון על מה שכי' במכ' הוא רק לאחר שההעלמעצער הוריק את בור ההשקה ועשה מהמעין השקה אחרת (כי נשאר אחר נסיעתי עוד כשבוע ועשה מה שעשה), אבל בעת שהייתי על אתר וחקרתי ודרשתי כל מוצאותי ומבואיה' ועל סמך זה כתבתי מכתבי ופסקי אז באמת אין מקום כל מה שכתב כת"ר וכמו שכתבתי במכתבי בקוצר ועתה אבאר באריכות יותר, והוא אופן בנין המקוה הוא, שחפרו ומצאו מעין שהי' בו לא פחות מארבעים וחמש אלף ושמנה מאות סנטימטר מעוקבות מים נובעים, ועשו צדו בור מרוצף והמשיכו לתוכו מהמעין שעור גדול בשופי מים כשרים, ובצד הבור הזה עשו בית הטבילה, ואחר שהמשיכו מימי העיר ע"י המשכה טובה להמעין נמשכו המים ע"י נקב לבית הטבילה, וכשנתמלאו המים בבית הטבילה כל צרכן או הושקו ע"י שפה"נ להמים הכשרים שבבור המרוצף הנ"ל, נמצא עפ"י ד השו"ע והרמ"א יש אצלנו מקוה כשרה ע"י השקה למים כשרים שיש בהם מ"ם סאה בשופי, רק עומד לנגדנו ההידור חומרת הראב"ד בענין נתן סאה ונטל סאה, ע"ז יש לנו המשכה וזריעה למעי' וכמ'.

(א) הלא הפרי שדה בסימן ק"ל ובשו"ת הרי בשמים סימן קל"ד ובנחל
אשכול כולם הוכיחו שבאם המים באו ע"י המשכה גם הראב"ד מודה שאין בזה

ספר קולך רז"ש

ברוכ"ל ל' צ'מן ממזין צווארקין צ"א

גפונות בנכתבו י"ז ואת י"ז

אתנניא לצביון

21

חשש דנו"ג, וכ"כ הלחם ושמלה שאם המים באים ע"י ברזא והמשכה מותר אפי' לדעת האוסרים, וכ"כ הח"ס בתשובתו הידועה בסי' רי"ד.

ב) לבד שמימי העיר נמשכין ע"י המשכה, הנה נזרעו גם בהמעין, ומה שהעיר כח"ר שהמשכנות יעקב מחמיר בהמעיונות שקרובים לנהר שלא לדונם בדין מעין, ושגם הצ"צ בפירושו על המשניות כתב שיש להחמיר כמותו, הנה לבד שהרבה פוסקים חולקים על המשכנ"י, ה"ה הטוטו"ד, העונג יו"ט, המשיב דבר, העין יצחק וכו' וכו', הנה נעלם ממנו תשובת הצ"צ שהשיב הלכה למעשה שבאם המעין רחוק מהנהר מאה אמה, והמים נובעין מלמטה ולא מן הצדדים, שהוא מעין ממש לכ"ד, רק לענין זוחלין גמורים (שכל המים נזחלין כמו בנהר) הניח בצ"ע, אבל לענין זוחלין המבו' בסעיף נו"ן הקיל לגמרי וכ"ש בנד"ד לענין חומרת הראב"ד בנתן סאה ונ"ס.

ג) ועתה נבוא לענין שעור המעין, הנה אפי' נניח שאין בו שעור מקוה, הלא ידוע דברי הש"ך ס"ק ק"ב שבאם הטילו למעין שאין בו שעור מקוה, מים שאובין ע"י המשכה, כיון שיש בו תרתי לטיבותא, מעין והמשכה כשר לכו"ע אפי' לטבול בו וכ"ש להסיר החשש דנו"ג, וכ"כ הלח"ש בשם הגדו"ט אות מ"ם וז"ל ולכן אם יש מעין ואפי' אין בו כ"א סאה, יכול למלאותו במים ע"י המשכה, ואפי' ע"ד שאין ראוי לבלוע, כיון שיש בו תרתי לטיבותא מעין והמשכה כו'.

ד) נעלם ממנו הלא מרא דשמעתא דנו"ג הוא הראב"ד, והראב"ד סובר שמעין מטהר בכ"ש אפי' לאדם, כמו שבי' הטור בסי' ר"א ובמילא לדידי' במעין אפי' כ"ש אין בו חשש דנו"ג.

ועיין בשו"ת עמק שאלה (מהרה"צ מהר"ם מהארנאסטאייפל חתנו של הדברי חיים ז"ל) סימן נ"ה שמסיק בענינונו ז"ל: כיון דיש דעות דיש על המקוה דין מעין שמימיו מועטין, ולהראב"ד לא שייך במעיין הא דחסרון מימיו, כיון שהראב"ד סובר שמעין מטהר בכ"ש, וא"כ ממ"נ יש כאן ס"ס, שמא אין הלכה כראב"ד בנו"ג, ואת"ל הלכה כמותו, שמא יש לה דין מעין, ומסיק וא"כ מה"ט אין לחוש לחומרת הראב"ד בזה ע"כ.

ה) ובפרט שיש הרבה פוסקים שסוברים שאגודל הוא ב' סנטימטר ולפי דבריהם אמה הוא מ"ח ס"ט ולכל היותר מ"ט ס"ט (מובן כשעושין מקוה עושין השיעור בשופי פי שנים ופי שלשה) ה"ה הרמ"ע מפאנו, המשיב דבר וכו', ומה שכתב כח"ר שכ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא סובר כהה"ס בשעור אגודל וראיתו מהלכות ציצית, נעלם ממנו תשובת שארית יהודה מאחיו המהרי"ל ז"ל שכותב שם ששמע מאחיו אדמו"ר הרב ז"ל שחזר מזה כי יסודו הי' על הרמב"ם

שכ' ז' שעורות והוא מדד ז' שע
בעוביים שברחבם הוא רק ו' ג
סנטימטר, ועיין בס' שעורי תורו
מחמיר בהשיעור, אבל הלא ידוע
בהא סליקנא עפ"י כל הג"ל
ונטל סאה אפי' לכתחילה וכל המו
אחרים, בטחוני חזק בכבוד תורתו
על האמת ממי שאמרו ובוזו אש:

נ"ב, עתה אין זה נוגע למעשו
שהוריק הבור בלי רשות החליפו
בעומק יותר והכל בסדר, וכל מה ע

ב"ה,

כ' הרה"ג המפורס
ד"ר טובי' שטערן

שלו' וברכה!

... כת"ר מתאונן במכתבו עי
שארתי וכתבתי על המקוה שבכה
לא עלי תנואתו, כי על כל הרבנ
שהמקוה היא כשרה ומהודרת. רק
שום טעם את מי ההשקה, אז צור
ולעשות השקה חדשה, ויש תח"י
אלי שמה שאמר מתחילה שצריך
המקוה בפנים אחרות, אבל לאח
שהמקוה כשרה בלי שום פקפוק.

ואם כוונתו על מעשה שלא
אדמו"ר נבג"מ זי"ע קדוש ישראל
המקוה והתנו בפירוש שיעשו מקוה
התחתונה, על יסוד שהראו מכתב
בוה"ל: „מקוה ע"ג מקוה אני חושש

שכ' ז' שעורות והוא מדד ז' שעורות ברחבם, אבל באמת דעת הרמב"ם הוא בעוביים שברחבם הוא רק ו' שעורות שעולה לפ"ז אמה של תורה מ"ט סנטימטר, ועיין בס' שעורי תורה שמביא לזה ראיות מוצקות, ואם שהח"ס מחמיר בהשיעור, אבל הלא ידוע שהח"ס מקיל לגמרי בנו"נ.

בהא סליקנא עפ"י כל הנ"ל שאין בזה אפי' חשש דחשש דהידור דנתן סאה ונטל סאה אפי' לכתחילה וכל המחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהין, וכ"ש לגבי אחרים, בטחוני חזק בכבוד תורתו שבאם יעיין בכ"ז בלי שום פניו' של הבל יודה על האמת ממי שאמרו ובוזה אשאר יידידו הדורש שלומו ותורתו זלמן שמעון דווארקין

נ"ב, עתה אין זה נוגע למעשה, כי הודיעו לי שאחר שקלקל הרב מהעלמעץ שהוריק הבור בלי רשות החליפו את מי המעיץ ע"י עפר וחלב, וגם חפרו אותו בעומק יותר והכל בסדר, וכל מה שכתבתי בפסקי הי' הכל קודם הקלקלה וכנ"ל.

☆

ב"ה,

כ' הרה"ג המפורסם וכו' מוהר"ר
ד"ר טובי' שטערן שיחי'

7 שלו' וברכה!

... כת"ר מתאונן במכתבו עלי שהתרחתי מה שהוא אסר. אם כוונתו על מה שאמרתי וכתבתי על המקוה שבבהכ"נ בית ישראל שהיא כשרה ומהודרת, הלא לא עלי תנואתו, כי על כל הרבנים שהי' או במיאמי וכולם כאחד הסכימו שהמקוה היא כשרה ומהודרת. רק אחר זמן שהרב דהעלמעץ קלקל והוריק בלי שום טעם את מי ההשקה, אז צוו הרבנים לסתום את מי המעיץ ע"י עפר וחלב ולעשות השקה חדשה, ויש תח"י מכ' מהרה"צ דפאפא יחי' מי"ד שבט וכתב אלי שמה שאמר מתחילה שצריך לחקן המקוה הוא פשוט שציירו לפניו עשיית המקוה בפנים אחרות, אבל לאחר שנודע אמיתית הדבר הוא מסכים אלי שהמקוה כשרה בלי שום פקפוק.

ואם כוונתו על מעשה שלא נעשה שכת"ר וההעלמעצר עשו, נגד כ"ק אדמו"ר נבג"מ זי"ע קדוש ישראל ונגד אנ"ש דמחנם שנתנו סכום הגון על בנין המקוה והתנו בפירוש שיעשו מקוה ע"ג מקוה, והלכו וסתמו ההשקה דבור. ומקוה התחתונה, על יסוד שהראו מכתב מכ"ק הרב דסאטמאר שליט"א שהוא כותב בזה"ל: „מקוה ע"ג מקוה אני חושש בזה כמה חששות“, ואני כתבתי למח' מכתב

ותוכנו שלא ישגיהו ע"ז, ואדרבה שצריך להדר ולעשות מקוה ע"ג מקוה, ובפרט שכבר נעשה וסתמו וצריך להשתדל לפתוח.

הלא יש תח"י העתק מכ"ק הרב מסאטמר שגילה בפירושו בפני ב"א הרב מסיגעט ובפני הרבנים דקהלת החרדים וצוה לפרסם שמעולם לא כתב שיש ח"ו שום פסול על מקוה ע"ג מקוה, ומי שהוא כתב בשמו ואמר שלא כדת, ולפועל צוה להרבנים דקהלתו לילך ולפתוח הסתימה.

ומה שטוען שיש בזה חשש קטפרס על יסוד תשובת ד"ח, הנה האריכות בזה הוא אך למותר, וכבר האריכו בזה האחרונים ובראשם האמרי יוסף, שאין בזה שום חשש קטפרס ולא קרב זא"ז כלל, וכמו שכ"ג"כ הרה"ג מוהר"י לנדא שי"א.

ובסוף כותב כת"ר שהתלקחה במחנם מחלוקת גדולה, ואשמים בזה הם אנ"ש דליובאוויץ, כפי הידיעות שאני מקבל אין במחנם שום מחלוקת ואדרבא בהשתתפותא ובהסכמת כת"ר ובצירוף הרבנים ואנ"ש פתחו הסתימה ותקנו הרבה תקנות למען שיהי' מהודר וטוב ויפה לכל הדיעות ושלו' ושלוה במחנם.

ובכן אקצר ואומר שלו' תקבלו החוה"ש מאדה"ש כחפץ ידיד' הדו"ש זלמן שמעון דווארקין

העתקה

להוד כבוד הרבנים הנכבדים שיחיו
דועד הרבנים דעיר מיאמי

שלוי וברכה!

7 ←

בעת שהייתי בביקור במח' ראיתי בהמקוה החדשה העשוי' גם מקוה ע"ג מקוה הנה המשכת המי גשמים לתוכה הי' עשוי' דרך עקלתון, שבאמת כפי שראיתי שם יש דרך קצרה ופשוטה להמשיך לבור התחתון שתחת המקוה הגשמים, והוא שמבור הזריעה יכולים לעשות נקב למטה בהכותל המפסיק לבור התחתון, וכשיחמלא הבור מים כשרים, או יסתמו היטב הנקב, ודרך נקב העליון שכבור הזריעה יומשכו מי העיר להמקוה.

אך זה עתה נבהלתי לשמוע, שנמצאו במח' אנשים אחדים שסתמו את הבור שתחת המקוה, על יסוד ששמעו ממי שהוא מסברת הכרס שא"צ בור התחתון והוא מיותר ואדרבה שחושש בזה כו'. יכול אני להעיד שאני ראיתי המקוה

(* נדפס לקמן

שנבנה בבית כ"ק אדמו"ר מוהו שהי' גאון עולם וקדוש עליון מן בדוקא מקוה ע"ג מקוה, ולא שהמציאו האחרונים בכדי לצאת לא יצאו י"ח כלל, כ"א בדרך ז מעלה יתירה שבאם ההשקה היא אבל אם המים שאובין נחים ע"ג במקוה עצמה כו', ולפני איזה שני עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט' כבר מקוה ע"ג מקוה, ואני הכותב ב' מקוואות בעיר פייטסבורג פא, ובפרט שכבר נעשה כך להשתדל ו

כ' ידידי הנע' וה דבהכ"נ בית ישר

ע"ד בקשתו לחוות דעתי או שני' עפ"י הוראת הרבני' דצעלו אופן עשייתה ומצאתי שנבנתה ורצפיהו מכל צדדיו לבד שוליו דג באם נחשוב שיעור אצבע לב' סנ שם 45819 אצבעות מעוקבות, הי כשנותנין לתוכו מים שאובין (כד על גובה שלו אז נשאר על עמדו נובע מים אחרים עד גובה שלו מהמעין, ובצדו עשו נקב כשפה"נ הזה (שהוא מרוצף מכל הצדדים ו עץ למען שלא ילכו המים חזרד שבהכותל שביניהם יש נקב גדול אז נשקים במי הבור הכשרים ה

אופן מילוי המים בביה"ט ו להמעין ונזרעין שם, וע"י נקב עלי וכשמתמלאים כ"צ אז סותמין הנג

שנבנה בבית כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בשביל גשים עפ"י הוראתו וציוויו שהי' גאון עולם וקדוש עליון מפורסם בגאונותו וצדקתו וקדושתו, ודייק שיהי' בדוקא מקוה ע"ג מקוה, ולא עשה אפי' בור הזריעה, באמרו שכל העצות שהמציאו האחרונים בכדי לצאת דעת הראב"ד ז"ל בענין נתן סאה ונטל סאה, לא יצאו י"ח כלל, כ"א בדרך זו דוקא דמקוה ע"ג מקוה. ולבד זאת יש בזה מעלה יתירה שבאם ההשקה היא מהצד, הנהו טבילה במים שאובין ע"י השקה, אבל אם המים שאובין נחים ע"ג בור התחתון הכשרים אי"ו השקה, כ"א טבילה במקוה עצמה כו', ולפני איזה שנים בנו בעיר מעלבורן (אוסטרלי) מקוה מהודרת עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מקוה ע"ג מקוה, וגם בירושלים נבנה זה לא כבר מקוה ע"ג מקוה, ואני הכותב בצוותא עם הרב מייזל מווייצען שיחי' עשינו ב' מקוואות בעיר פיטסבורג פא, לפני שנתיים, מקוה ע"ג מקוה, ע"כ נכון הדבר ובפרט שכבר נעשה כך להשתדל בזה שיהי' במח' מקוה ע"ג מקוה, ידידו הדרו"ש.

L

העתקה

כ' ידידי הנע' והכי נכבד הרה"ג מו"ה מרדכי יחי' שפירא רב דבהכ"נ בית ישראל

← T

ע"ד בקשתו לחוות דעתי אודות כשרות המקוה הבנוי' בבה"כ לפני שמנה שני' עפ"י הוראת הרבנו' דצעלם ופאפא, הנה ראיתי ובדקתי עד שידי מגעת אופן עשייתה ומצאתי שנבנתה באופן כך, חפרו בור עמוק ומצאו שם מעין, ורצפוהו מכל צדדיו לבד שוליו דלמטה לא רצפו בצעמענט שמשם נובעים המים, באם נחשוב שיעור אצבע לב' סנטימטר (כדעת שעורי תורה, ועוד אחרונים) יש שם 45819 אצבעות מעוקבות, היינו אלף ושבע מאות אצבעות יתר על השעור, כשנותנין לחוכו מים שאובין (כדלקמן) אז במשך זמן בולע אותם, עד כשמגיע על גובה שלו אז נשאר על עמדו, וכששואבין מימיו אז במשך זמן קצר ממש נובע מים אחרים עד גובה שלו, בצד המעין עשו בור א' גדול ועמוק יותר מהמעין, ובצדו עשו נקב כשפה"נ שע"י נתמלא שעור גדול לכל הדיעות להבור הזה (שהוא מרוצף מכל הצדדים וגם למטה), ואח"כ סתמו הנקב היטב בברזא של עץ למען שלא ילכו המים חזרה להמעין, בצד הבור הזה בנו הבית הטבילה, שבהכוחל שביניהם יש נקב גדול כשפה"נ, שכשמתמלאים המים בבית הטבילה אז נשקים במי הבור הכשרים הזו.

אופן מילוי המים בביה"ט הוא, שמימי העיר נמשכין ע"י המשכה טובה להמעין ונזרעין שם, וע"י נקב עליון בכותל שבין המעין לבה"ט נשפכין לביה"ט, וכשמתמלאים כ"צ אז סוחמין הנקב היטב, ולבטחון יותר נחלט שיעשו נקב חדש

פרט
הרב
ח"ו
פועל
זוה
זוה
שי"א
זם
ש
זרקין

ז ע"ג
ז כפי
זמקוה
לבור
זעליון
הבור
זחתון
זמקוה

25

על גדות הרצפה, ושם כתוב ג"נ שאמרתי לכתר"ה בטלפון.

אינני מסכים למה שכתר"ו הנקרא „קונטרס חיבור למקוה המקוה הוא ע"י קטפרס", זה ב מבאר בדעת הד"ח, הנה כאן המ טע"ט אינם נסגרים אף פעם, ת זורמים הם נזרעים בתוך מי הג והם עולים דרך החורים למעלן שכתוב בהוספה לסי' טהרת המי להלכה לדברי, כלומר שזה אותו יעלו על גדות הרצפה כי אלה ו מי הגשמים נעשים כמוהם ממע

ומה שבסי' של הרה"ג טלו שייכות לבשרות המקוה ע"פ דו והנני המכבדו בכל הדרת ו

ע"ד הברזות ש

כשהתחלתי להתעניין ע"ד כנ בשנה שעברה שמתי לבי להברזות הבלן שכל הזמן זה כ"א שנה שה בצעמענט אין סותמין היטב כידוע, נקב קטן והן משמשים רק בשביל בור ההשקה הישן שעומד בחוץ י מאחת המקואות) כי הי' שם הרב למען שיהי' חיבור כ"ש בעת הטנ אמר לי שתמיד בכ"י שכשהוא ממ בב"א, כי המים יורדים דרך בור טבילת הנשים אז כל הנקבים מהג' העתים כשמשחמשים רק במקוה א המקואות האחרות כשהן מלאות ב

גבוה יותר מהנקב הישן, למען שיהי' בטוחים שבשו"א לא יגיע המים בעת הטבילה להנקב שהולך להמעין ע"כ תכנית המקוה, והנה אפי' אם נחמיר לומר שאי"ז מעין, רק מי תמצית (אם שכמעט לכל הפוסקים הנהו מעין, ויש לו הסימנים דמעין, א) נביעתו מלמטה ולא מן הצדדים, ב) אינו מתייבש לעולם, ג) כולע לתוכו המים הנוספין, ד) רחוק מן הים מאד הרבה יותר ויותר ממאה אמה, ה) כששואבין מימיו תומ"י נובעים מים אחרים) הרי מי המקוה מושקין למים כשרים שבבור שבצדו, ובהנוגע לחשש נו"נ סאה, הלא באים למקוה ע"י המשכה, שגם הדעות המחמירים ביותר מודים שע"י המשכה גם הראב"ד מודה שכשר, נוסף ע"ז הרי נזרעו במים כשרים שלהרבה דעות יש בהם שיעור מקוה, ולכד שבאמת הוא מעין, שבכל אופן די ומספיק לענין החשש דנו"נ סאה.

היוצא מכל הנ"ל ובהא סליקנא שהמקוה שבבכה"נ בית ישראל היא כשרה ומהדרת גם למהדרין בלי שום פקפוק ח"ו, ידידו הדר"ש.

L

☆

T 4 ב"ה, י"ב סיון תשל"ג

כבוד הרב הגאון רב פעלים כו' וכו' כש"ת מוהר"ר שמואל טובי שליט"א שטרן אב"ד מיאמי ביטש

רב שלי וברכה.

קבלתי ע"י אחיו שי' את הקונטרס. נפקחו עיני על מה שהפליא אותי כתר"ה שליט"א, בדברו אתי בטלפון, בענין עובי הרצפה, מה שלא שמעתי מעולם. עתה הוברר לי הדבר.

זה לא בא מכ"ק אדמו"ר נבג"מ ואף לא ממני. הגר"ח נאה ז"ל לא ראה את כ"ק ולא שמע ממנו מאומה. מבלעדי אין אף אחד שידע דעת כ"ק נבג"מ, ואפילו בנו כ"ק האדמו"ר הרי"צ נ"ע קבל את כל הפרטים ממני. וכל מה שלא נזכר בהוספה לסי' טהרת המים בסופו, אין לבנות על זה שום יסוד כללי ועיקר כי אין לזה שום שייכות לדעת כ"ק נבג"מ.

הגר"ח נאה ז"ל הי' בעל „מדות ושעורים" והוא עשה לו חשבון עד כמה שאפשר לצמצם במקום ואין לזה שום שייכות כל שהיא לדעת כ"ק אדמו"ר נבג"מ.

ואם רוצים לדעת מה היתה דעת קדשו, אפשר רק לראות ממה שנאמר בהוספה הנ"ל לסי' טהרת המים, בת ט"ו סעיפים.

ומה שכן חשוב לנדון דידן הוא, מה שנאמר שם בסעי' ד': שהמים יעלו

על גדות הרצפה, ושם כתוב ג"כ שאני דנתי בפני כ"ק אז, וזה הוא גם מה שאמרתי לכתר"ה בטלפון.

אינני מסכים למה שכתר"ה שליט"א מתחיל את החלק מקונטרסו, הנקרא „קונטרס חיבור למקוה לגבי שאובין“ שכת"ר כותב שם: „והחיבור המקוה הוא ע"י קטפרס“, זה בהחלט לא נכון. לכד ממה שהאמרי יושר מבאר בדעת הד"ח, הנה כאן המציאות היא אחרת, שני הנקבים שכ"א הוא טעי"ט אינם נסגרים אף פעם, תמיד הם פתוחים. ובזמן שהמים הפשוטים זורמים הם נזרעים בתוך מי הגשמים דרך החורים האלו ונעשים כמוהם, והם עולים דרך החורים למעלה ואין כאן מקום כלל לקטפרס. וזהו מה שכתוב בהוספה לסי' טהרת המים בסעי' ד' שדנתי לפני כ"ק והוא הסכים להלכה לדברי, כלומר שזה אותו הדבר מה שכ"ק רצה שהמים התחתונים יעלו על גדות הרצפה כי אלה המים הנכנסים דרך החורים ונזרעים בתוך מי הגשמים נעשים כמוהם ממש.

ומה שבסי' של הרה"ג טלושקין מביא בעמוד רע"א אין לזה שום שייכות לכשרות המקוה ע"פ דעת כ"ק אדמו"ר נבג"מ.

והנני המכבדו בכל הדרת הכבוד ודו"ש

יעקב לנדא

ע"ד הברזות של גומי במקוה טהרה

כשהתחלתי להתעניין ע"ד כשרות המקוה ... ע"פ בקשת המנהלים ... בשנה שעברה שמתי לבי להברזות מגומא שיש שם בכל המקואות, ואמר לי ... הבלן שכל הזמן זה כ"א שנה שהוא שם הברזות הם מגומא, כי ברזות של עץ בצעמענט אין סותמין היטב כידוע, אבל עשו רק ברזות אחדות של עץ שבהם יש נקב קטן והן משמשים רק בשביל ההשקות של המקוה בבור ההשקות (כי לבד בור ההשקה הישן שעומד בחוץ שעשה המנוח ... ע"ה, עשינו עוד בור א' מאחת המקואות) כי הי' שם הרב ... ואמר לעשות נקב קטן בהברזא של עץ למען שיהי' חיבור כ"ש בעת הטבילה לבור ההשקה. כשדברתי עם הבלן ... אמר לי שתמיד בכ"י שכשהוא ממלא מקוה חדשה הוא ממלא כל הג' מקואות בכ"א, כי המים יורדים דרך בור הזריעה שכל המקואות מחוברים עמו ובעת טבילת הנשים או כל הנקבים מהג' מקואות פתוחים בלי שום ברזות רק לעת מן העתים כשמשמשים רק במקוה אחת למען יחזיק החום מהמקוה הוא סותם ב' המקואות האחרות כשהן מלאות במים כשרים בהברזא של גומא טרם הטבילה

בעת
לומר
ש לו
ג. א.
אמה,
למים
ושכה,
וכשר,
ולבד

זשרה

מואל

אותי
מעתי

ראה
כ"ק
זמני.
שום

ן עד
כ"ק

אמר

יעלו